

فهرست

درس هفتم: وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی ... ۱۴۲	پایه دهم
درس اول: هدف زندگی ... ۷	درس هشتم: احیای ارزش های راستین ... ۱۴۷
درس دوم: پرواز ... ۱۲	درس نهم: عصر غیبت ... ۱۵۳
درس سوم: پنجره‌ای به روشنایی ... ۱۸	درس دهم: مرجعیت و ولایت فقیه ... ۱۶۳
درس چهارم: آینده روشن ... ۲۴	درس یازدهم: عزت نفس ... ۱۷۰
درس پنجم: منزلگاه بعد ... ۳۱	درس دوازدهم: پیوند مقدس ... ۱۷۶
درس ششم: واقعه بزرگ ... ۳۷	پاسخنامه تشریحی ... ۱۸۳
درس هفتم: فرجام کار ... ۴۳	پایه دوازدهم
درس هشتم: آهنگ سفر ... ۴۹	درس اول: هستی بخش ... ۲۰۲
درس نهم: دوستی با خدا ... ۵۵	درس دوم: یگانه بی همتا ... ۲۰۹
درس دهم: یاری از نماز و روزه ... ۶۱	درس سوم: توحید و سبک زندگی ... ۲۱۶
درس یازدهم: فضیلت آراستگی ... ۶۹	درس چهارم: فقط برای تو ... ۲۲۲
درس دوازدهم: زیبایی پوشیدگی ... ۷۴	درس پنجم: قدرت پرواز ... ۲۲۹
پاسخنامه تشریحی ... ۷۹	درس ششم: سنت های خداوند در زندگی ... ۲۳۵
پایه یازدهم	درس هفتم: بازگشت ... ۲۴۳
درس اول: هدایت الهی ... ۹۸	درس هشتم: زندگی در دنیای امروز و عمل به ... ۲۵۰
درس دوم: تداوم هدایت ... ۱۰۴	درس نهم: پایه های استوار ... ۲۵۷
درس سوم: معجزه جاویدان ... ۱۱۲	درس دهم: تمدن جدید و مسئولیت ما ... ۲۶۵
درس چهارم: مسئولیت های پیامبر ﷺ ... ۱۱۸	پاسخنامه تشریحی ... ۲۷۲
درس پنجم: امامت، تداوم رسالت ... ۱۲۶	کنکورهای سراسری ۹۹ ... ۲۸۶
درس ششم: پیشوایان اسوه ... ۱۳۴	پاسخنامه تشریحی کنکورهای سراسری ۹۹ ... ۳۰۸

پایه دهم

بخش اول: تفکر و اندیشه

« درس اول: هدف زندگی

« درس دوم: پر پرواز

« درس سوم: پنجره‌ای به روشنایی

« درس چهارم: آینده روشن

« درس پنجم: منزلگاه بعد

« درس ششم: واقعه بزرگ

بخش دوم: قدم در راه

« درس هفتم: فرجام کار

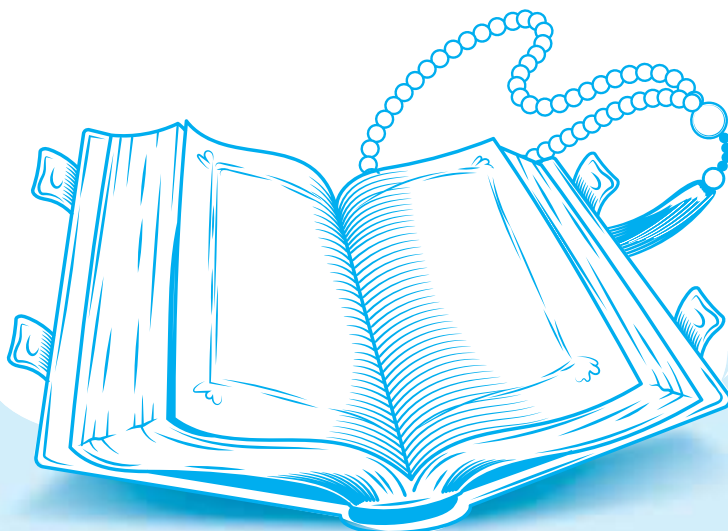
« درس هشتم: آهنگ سفر

« درس نهم: دوستی با خدا

« درس دهم: یاری از نماز و روزه

« درس یازدهم: فضیلت آراستگی

« درس دوازدهم: زیبایی پوشیدگی



درس اول: هدف زندگی

در این درس چه می خوانیم؟

در این درس سخن از بیهوده نبودن آفرینش جهان و هدفمند بودن آن است. همچنین می خوانیم که هدف اصلی از خلقت انسان چیست و بی می بریم که کدام هدف‌ها در زندگی ما ارزش بیشتری دارند و هدف اصلی محسوب می شوند و کدام هدف‌ها هدف فرعی هستند.

جهان هدفمند

خلقت جهان نمی تواند بیهوده و بی هدف باشد (معلول)، زیرا خالق آن خداوند حکیم است (علت) و خدای حکیم هیچ کاری را بیهوده انجام نمی دهد.
آیات مرتبط:

سوره دخان - آیات ۳۸ و ۳۹

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِدِنَا مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾

و ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم، آن‌ها را جز به حق خلق نکرده‌ایم.

۱ مفهوم آیات: خلقت هدفمند جهان آفرینش

۲ نکات آیات: ۱ حق بودن آفرینش جهان به معنی هدفمند بودن آن است.

۲ عبارت «خلقنا» به توحید در خالقیت اشاره دارد. [ترکیبی با درس ۲ دینی دوازدهم]

۳ آفرینش هدفمند نشانه حکمت الهی است.

۴ انسان نیز همانند سایر مخلوقات، آفرینشی هدفمند دارد و باید در راستای رسیدن به آن هدف حرکت کند.

ارتباط: این آیات با آیه ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾ در درس چهارم دینی دهم ارتباط دارد؛ زیرا هر دو به بیهوده نبودن خلقت بر اساس حکمت الهی اشاره می کنند.

سفن مضرت علی (علیه السلام) در آغاز اغلب موعظه‌ها:

«ای مردم ... هیچ کسی بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وانگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی ارزش بپردازد.»

۱ مفهوم حدیث: آفرینش هدفمند (بیهوده آفریده نشدن) انسان (حق بودن آفرینش)

تفاوت در هدف: انسان به دلیل ویژگی‌های خاص و تمایز او از سایر موجودات (علت)، در چگونگی رسیدن به هدف خود، تفاوت‌هایی با سایر موجودات دارد. (معلول)

تفاوت‌ها	انسان	سایر موجودات
تفاوت اول	خود باید هدفش را بشناسد (برخورداری از قدرت تعقل) و آن را انتخاب کند (برخورداری از سرمایه اختیار) و به سوی آن گام بردارد.	گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می کنند. نمونه: تبدیل دانه گندم به خوشه یا نهال خرما به نخل تنومند
تفاوت دوم	به خاطر روحیه بی نهایت طلبی همواره به دنبال اهداف پایان ناپذیر و تمام نشدنی است.	هم حیوانات و هم گیاهان هدف محدودی دارند و وقتی به میزانی از رشد و کمال می رسند، متوقف می شوند.
تفاوت سوم	انسان مجموعه‌ای از استعداد‌های مادی و معنوی است (علت پس) به دنبال انتخاب هدف‌هایی است تا از آن طریق، استعداد‌های خود را به کمال برساند.	حیوانات و گیاهان استعداد‌های محدود مادی دارند.

اختلاف انسان‌ها در انتخاب هدف

انسان‌ها اهداف مختلفی دارند؛ مثل رسیدن به پول و ثروت، جاه و مقام، کشف اسرار جهان و ...

«منشأ اختلاف انسان‌ها در انتخاب هدف (معلول)، اختلاف در نوع اندیشه انسان است (علت)؛ زیرا هر کسی با بینش و نگرش خاص خود به دنبال هدفی می رود.»



مثال: اگر کسی کمک به دیگران را ارزشمند، سیراب‌کننده روحیه بی‌نهایت طلب و پاسخگوی استعدادهای گوناگونش بداند، می‌کوشد تا به دیگران کمک کند یا اگر کسی داشتن شهرت را مهم می‌داند، همه زندگی خود را صرف رسیدن به شهرت می‌کند و کسی که کمالات و خوبی‌های متعالی و بزرگ را شناخته، به آن‌ها دل می‌بندد و برای رسیدن به آن‌ها می‌کوشد.

معیار ارزش‌گذاری هدف‌ها

با توجه به آیات قرآن، هدف‌های انسان در زندگی را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد.

اهداف اصلی (هدف‌های اخروی)	اهداف فرعی (هدف‌های دنیوی)
<p>آیه ۱۹ سوره اسراء: و آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند، پاداش داده خواهد شد.</p> <p>پیام آیه ۱: برخی هدف‌ها پایان‌ناپذیر و همیشگی‌اند و پاسخگوی استعدادهای مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند (پیام مشترک با آیه ۶۰ سوره قصص)</p> <p>۲) اگر کسی آن‌ها را به‌عنوان هدف اصلی برگزیند و برای رسیدن به آن‌ها بکوشد، به هدف خود خواهد رسید. (پیام مشترک با آیات ۲۰۱ و ۲۰۲ سوره بقره)</p> <p>آیات ۲۰۱ و ۲۰۲ سوره بقره: و بعضی از مردم می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از آتش نگاه دار. اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند و خداوند سریع‌الحساب است.</p> <p>پیام آیات: اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شود. (پیام مشترک آیه ۶۰ سوره قصص)</p> <p>آیه ۶۰ سوره قصص: آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آنچه نزد خداست بهتر و پایدارتر است؛ آیا اندیشه نمی‌کنید؟</p>	<p>آیه ۱۸ سوره اسراء: آن کسی که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کسی اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکندگی در آن وارد شود.</p> <p>پیام آیه ۱: برخی از هدف‌ها و دل‌بستگی‌ها پایان‌پذیرند و تنها پاسخگوی برخی از استعدادهای مادی ما هستند.</p> <p>۲) اگر کسی آن‌ها را به‌عنوان هدف اصلی برگزیند ممکن است به مقداری از آن برسد. (پیام مشترک با آیه ۲۰۰ سوره بقره)</p> <p>۳) اگر کسی فقط این هدف‌ها را انتخاب کند، سرانجام او خواری و سرافکندگی و دوزخ است.</p> <p>۴) اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی می‌شوند. (پیام مشترک با آیه ۲۰۰ سوره بقره)</p> <p>آیه ۲۰۰ سوره بقره: بعضی از مردم می‌گویند: خداوند ما در دنیا نیکی عطا کن. ولی در آخرت بهره‌ای ندارند.</p>

نکته: هر دوی این اهداف خوب‌اند و برای زندگی ما ضروری‌اند، اما مهم این است که هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم و آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع رسیدن به اهداف اصلی شود.

برترین هدف

هدفی کامل‌تر و برتر است که پاسخگوی دو نیاز **متنوع بودن استعدادهای انسان و بی‌نهایت‌طلبی** او باشد. بنابراین باید به دنبال آن هدف اصلی باشیم که دربرگیرنده همه **استعدادهای متنوع** ماست.

نکته: برخی هدف‌ها جامع و دربردارنده هدف‌های دیگر نیز هستند و رسیدن به آن‌ها برابر است با رسیدن به سایر اهداف.

نشر مرتبها: چون که صد آمد نود هم پیش ماست

۱) هر کسی درون خود در جست‌وجوی سرچشمه خوبی‌ها و زیبایی‌هاست و تا به آن نرسد، آرام و قرار ندارد. (گرایش به خدا امری فطری است.)

۲) روح انسان، بی‌نهایت طلب است و خوبی‌ها را به صورت بی‌پایان می‌خواهد، از طرفی خداوند خالق کمالات و زیبایی‌ها و سرچشمه آن‌هاست.

نتیجه: شایسته است که انسان، تنها **تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ** را به‌عنوان هدف اصلی زندگی خود انتخاب کند؛

نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست؛ نزدیکی به او یک نزدیکی حقیقی است.

۱) از بهره‌های مادی زندگی درست استفاده می‌کنند.

افراد زیرک با انتخاب خدا به‌عنوان هدف اصلی خود -

جان و دل خود را به خدا نزدیک‌تر می‌کنند.

۲) با انجام تمام کارهای دنیوی برای رضای خدا -

سرای آخرت خویش را آباد می‌سازند.

سوره انعام - آیه ۱۶۲

﴿ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾

بگو نمازم، تمامی اعمالم و زندگی و مرگ من برای خداست که پروردگار جهانیان است.

مفهوم آیه: انجام تمام کارها فقط برای رضای خدا (=اخلاص در عمل).

نکات آیه: ۱) مفهوم کلی این آیه به اخلاص در عمل (فقط برای او) اشاره دارد. [ترکیبی با درس ۴ دینی دوازدهم]

۲) در این آیه به توحید عملی در بُعد فردی نیز اشاره شده است. [ترکیبی با درس ۳ دینی دوازدهم]

۳) عبارت «رب العالمین» بیانگر توحید در ربوبیت است. [ترکیبی با درس ۲ دینی دوازدهم]

ارتباط:

این آیه با تمامی آیات، احادیث، ابیات و متن‌هایی که به «اخلاص»، «توحید عملی در بُعد فردی» و «توحید در ربوبیت» اشاره دارند، ارتباط مفهومی دارد.

سؤالات درس اول

(ریاضی ۹۸ - با تغییر)

۱) برای انتخاب صحیح هدف‌ها و دل بستن به آن‌ها، کدام فرایند لازم است؟

- ۱) هر فرد با بینش و نگرش خاص خود باید به سراغ هدفی برود و آن را انتخاب کند.
- ۲) تنها هدف‌هایی باید انتخاب شوند که میل بی‌نهایت‌طلبی درون انسان را آرام کنند.
- ۳) باید با ملاک و معیاری، هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت‌طلب و استعداد‌های انسان مشخص شوند.
- ۴) هدف‌های زندگی به اصلی و فرعی تقسیم شوند و فقط هدف‌های اصلی مورد توجه قرار گیرند.

(زبان ۹۸)

۲) کدام عبارت قرآنی، تأکید می‌کند هر موجودی براساس برنامه حساب‌شده‌ای به این جهان گام نهاده است؟

- ۱) ﴿ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ﴾
- ۲) ﴿ مَا خَلَقْنَا هُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ ﴾
- ۳) ﴿ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ﴾
- ۴) ﴿ وَآتَكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجِعُونَ ﴾

۳) عبارت «برخی از هدف‌ها به گونه‌ای هستند که هدف‌های دیگر را نیز در بردارند و رسیدن به آن‌ها مساوی رسیدن به هدف‌های دیگر نیز هست» مبتنی

(فارح از کشور ۹۸)

کدام مورد است؟

- ۱) و ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آنهاست را به حق آفریدیم.
- ۲) هرکس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد، نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.
- ۳) بگو نمازم، تمامی اعمالم و زندگی و مرگ من برای خداست که پروردگار جهانیان است.
- ۴) به راستی که پیامبران را همراه با دلایل روشن فرستادیم... تا مردم به اقامه عدل و داد برخیزند.

(فارح از کشور انسانی ۹۸)

۴) در فرآیند انتخاب هدف، کدام آیه شریفه مصداق «یک تیر و چند نشان» است؟

- ۱) ﴿ وَ مَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَ لَعِبٌ وَ إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِیَ الْحَيَوَاتِ ﴾
- ۲) ﴿ مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ ﴾
- ۳) ﴿ وَ مَنْ يَتَّوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ ﴾
- ۴) ﴿ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا ﴾

(تئوری ۹۲ - با تغییر)

۵) اگر گفته شود: «عبث آفرینی از پدیده‌های جهان به دور است»، پیام کدام آیه ترسیم شده است؟

- ۱) ﴿ وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِثِينَ ... ﴾
- ۲) ﴿ وَ قَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَ نَحْيَا ﴾
- ۳) ﴿ مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ ﴾
- ۴) ﴿ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَ إِمَّا كَفُورًا ﴾

سرنگ: به موضوع آیات شریفه باید توجه داشته باشید، در صورت سؤال «آفرینش پدیده‌های جهان» مورد بحث است.

پایه یازدهم

بخش اول: تفکر و اندیشه

﴿ درس اول: هدایت الهی

﴿ درس دوم: تداوم هدایت

﴿ درس سوم: معجزه جاویدان

﴿ درس چهارم: مسئولیت‌های پیامبر ﷺ

﴿ درس پنجم: امامت، تداوم رسالت

﴿ درس ششم: پیشوایان اسوه

﴿ درس هفتم: وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی ...

﴿ درس هشتم: احیای ارزش‌های راستین

﴿ درس نهم: عصر غیبت

﴿ درس دهم: مرجعیت و ولایت فقیه

بخش دوم: در مسیر

﴿ درس یازدهم: عزت نفس

﴿ درس دوازدهم: پیوند مقدس



پیش از ورود به درس، به این مطلب دقت کنید.

«آب مایهٔ حیات و اساس زندگی در جهان هستی است.»

آیات مرتبط:

سورهٔ انبیاء - آیهٔ ۳۰

﴿ وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ﴾

هر چیزی را به واسطهٔ آب زنده کردیم.

سورهٔ فرقان - آیهٔ ۴۹

﴿ لِنُحْيِيَ بِهِ بَلَدَةً مَّيْتًا ﴾

تا به واسطهٔ آن سرزمین مرده را زنده گردانیدیم.

مفهوم آیات: آب، مایه و اساس زندگی مادی است.

همان طور که زندگی جسم ما (به عنوان جزئی از جهان مادی) به آب وابسته است، زندگی (حیات) روح ما نیز به هدایت الهی و راهنمایی پیامبران وابسته است؛ پس هدایت الهی (راهنمایی پیامبران) روح افسرده و دل های مرده را زندگی می بخشد.

آیهٔ مرتبط:

سورهٔ انفال - آیهٔ ۲۴

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ ﴾

ای کسانی که ایمان آورده اید، دعوت خدا و پیامبر را اجابت کنید؛ هرگاه که شما را به سوی چیزی فرامی خواند که به شما زندگی می بخشد.

مفهوم آیه: هدایت الهی (که توسط پیامبران به آن فراخوانده می شویم) مایهٔ زندگی (حیات) روح ماست.

نکات آیه

۱ این آیه خطاب به مؤمنان است.

۲ دعوت پیامبران همان دعوت خداوند (هدایت الهی) است و فرقی با هم ندارند ﴿لِلَّهِ وَالرَّسُولِ﴾.

۳ پیامبران انسان را به چیزی دعوت می کنند که مایهٔ زندگی و حیات [معنوی] انسان است؛ یعنی دین (برنامهٔ هدایت الهی).

۴ شرط ایمان واقعی (قرار گرفتن در زمرهٔ ﴿الَّذِينَ آمَنُوا﴾)، اجابت کردن دعوت خداوند و رسول اوست.



درس اول: هدایت الهی

در این درس چه می خوانیم؟

خداوند برای سعادت انسان و حیات معنوی او برنامه‌ای تنظیم کرده و آن را به وسیله پیامبران برای انسان فرستاده است. این درس می‌خواهد به ما نشان دهد که این برنامه بر چه اساسی تنظیم شده و چرا تنها برنامه برای سعادت بشر است. برای همین ابتدا با نیازهای انسان و پاسخ‌های مناسب آن آشنا می‌شویم؛ سپس ویژگی‌های کسی را که شایسته پاسخ دادن به این نیازهاست، بررسی می‌کنیم.

نیازهای انسان

احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که بتواند پاسخگوی نیازهای او باشد و سعادت بشر را تضمین کند (علت) سبب شده است که در طول تاریخ، مکاتب بشری، برنامه‌های متفاوت و گاه متضادی برای سعادت بشر ارائه دهند. (معلول)

نیازهای انسان دو دسته‌اند:

۱) طبیعی (غریزی)

- ☞ نیازهایی که بین انسان و سایر موجودات زنده مشترک است.
- ☞ خداوند پاسخ به این نیازها را در جهان خلقت آماده کرده و راه آگاه شدن از آن‌ها را نشان داده است.
- ☞ نیازهایی مانند آب، هوا، خوراک و پوشاک

۲) برتر (معنوی)

- ☞ نیازهایی که ویژه انسان است.
- ☞ این نیازها (معلول) برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به انسان عطا کرده است. (علت)
- ☞ پاسخ صحیح به این نیازها (علت) سعادت انسان را تضمین می‌کند. (معلول)
- ☞ این نیازها به تدریج به دل مشغولی، دغدغه و بالأخره به سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که تا پاسخ آن‌ها را نیابد، آرام نمی‌گیرد.

- ☞ این نیازها عبارت‌اند از:
 - ۱) شناخت هدف زندگی
 - ۲) درک آینده خویش
 - ۳) کشف راه درست زندگی

۱) شناخت هدف زندگی

- ☞ یعنی: انسان برای چه زندگی می‌کند؟
- ☞ کدام هدف است که می‌تواند با اطمینان، زندگی‌اش را صرف رسیدن به آن کند.
- ☞ انسان می‌داند اگر هدف حقیقی خود را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود (علت) ← عمر خود را از دست داده است. (معلول)

کلام مرتبط:

امام سجاد علیه السلام

خدایا، ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای.

مفهوم کلام: به دنبال «هدف زندگی» بودن در طول عمر

نکات کلام

- ۱) امام سجاد علیه السلام، هدف زندگی را از خدا می‌خواهد؛ پس اوست که به هدف زندگی ما داناست.
- ۲) این کلام امام سجاد علیه السلام به «هدف زندگی» اشاره دارد و با آیه **﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾** و همچنین مطالب درس ۱ دینی دهم ارتباط دارد.
- ۳) با توجه به درخواست امام سجاد علیه السلام از خداوند، متوجه اهمیت «به دنبال هدف زندگی بودن» می‌شویم و پی می‌بریم که بدون هدف، ایام زندگی بوج و بی‌معنی خواهد بود.

۲) درک آینده خویش

الف) پرسش‌های انسان

«آینده انسان چگونه است؟»

«زندگی با مرگ تمام می‌شود یا به شکل دیگری ادامه می‌یابد؟»

«اگر حیات به شکل دیگری ادامه می‌یابد، زندگی انسان پس از مرگ چگونه است؟»

«زاد و توشه سفر به جهان آخرت چیست؟»

«خوشبختی انسان در سرای دیگر، در گرو انجام کدام کارها در دنیا است؟»

ب) آیات مرتبط (از مولانا)

روزها فکر من این است و همه شب سخنم
که چرا غافل از احوال دل خویشتنم
از کجا آمده‌ام، آمدنم بهر چه بود
به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم

مفهوم آیات: لزوم درک آینده خویش - نامعلوم بودن آینده برای بشر (به‌تنهایی)

۳) کشف راه درست زندگی

الف) راه زندگی یا چگونه زیستن

ب) ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی دارد.

ج) دغدغه دیگر انسان‌های فکور و خردمند است. (دام تستی: انسان‌های مؤمن)

د) این دغدغه از آن رو جدی است که (معلول) انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و زندگی دنیایی را تجربه می‌کند (علت).

ه) انسان از بین همه راه‌ها باید راهی را انتخاب کند که مطمئن باشد با استفاده از همه سرمایه‌هایی که خدا به او داده به هدف برتر [ترکیبی با درس ۱ دینی دهم] خواهد رسید.

آیات مرتبط:

سوره عصر

وَالْعَصْرِ ۱ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۲ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ۳

سوگند به زمان، بی‌شک انسان در زیان است، به جز آنان که ایمان آورده و کارهای نیک انجام داده و یکدیگر را به حق و شکیبایی سفارش کرده‌اند.

مفهوم آیات: کسی که ارزش زمان را نداند و راه درست (ایمان آوردن، انجام کارهای نیک و توصیه دیگران به حق و صبر) را نشناسد و انتخاب نکند، زیان کرده است.

نکات آیات

۱) سوگند خوردن به روزگار و زمان از سوی خداوند، نشان دهنده اهمیت و ارزش آن است.

۲) ازدست دادن زمان (عمر) زیان بزرگی است که همه انسان‌ها را تهدید می‌کند و اگر کسی هدف زندگی و آفرینش انسان و راه درست برای رسیدن به این هدف را نشناسد، عمر خود را بیهوده ازدست داده است.

۳) خداوند برنامه جامعی را به ما معرفی می‌کند که در صورت پیروی از آن، دچار خسران و زیان نخواهیم شد. این برنامه چند اصل دارد: ۱) ایمان ﴿آمَنُوا﴾ ۲) انجام کار نیک ﴿عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ ۳) سفارش یکدیگر به حق ﴿تَوَّصُوا بِالحَقِّ﴾ ۴) سفارش یکدیگر به صبر و پایداری ﴿تَوَّصُوا بِالصَّبْرِ﴾

ارتباط: این آیه با آیات زیر از سعدی ارتباط دارد:

آیات مرتبط (از سعدی)

مرد خردمند هنرپیشه را
عمر دو بایست در این روزگار
تا به یکی تجربه آموختن
با دگری تجربه بردن به کار

مفهوم آیات: کشف راه درست زندگی، لازم و ضروری است، اما انسان با عمر محدود خود نمی‌تواند همه راه‌ها را تجربه کند و بشناسد.

نکات آیات

۱) سعدی در این آیات امری غیرممکن را شرط «کشف راه درست زندگی و انتخاب آن» فرض می‌کند: دو عمر داشتن و دو بار به دنیا آمدن انسان.

۲) این فرض نشان می‌دهد که انسان هرگز نمی‌تواند با عمر محدود خود همه راه‌های زندگی را تجربه کند و بهترین آن را انتخاب نماید.



پاسخ به نیازهای برتر باید حداقل دو ویژگی داشته باشد:

۱ **کاملاً درست و قابل اعتماد باشند:** هر پاسخ احتمالی و مشکوک (پاسخ‌های غیر قابل اعتماد) نیازمند تجربه و آزمون است. در حالی که عمر انسان محدود و راه‌های پیشنهادی زیاد است و نمی‌تواند همه آن‌ها را بیازماید.

۲ **همه‌جانبه باشد:** طوری که به نیازهای مختلف انسان پاسخ هماهنگ بدهد.

ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی انسان، پیوند تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی جداگانه برنامه‌ریزی کرد.

ویژگی‌های کسی که می‌تواند به نیازهای برتر انسان پاسخ دهد (با توجه به ویژگی پاسخ‌ها)

۱ آگاهی کامل از (۱) خلقت انسان، (۲) جایگاه او در نظام هستی و (۳) ابعاد انسان، داشته باشد.

۲ بداند که انسان‌ها پس از مرگ چه سرنوشتی دارند و دقیقاً چه عاقبتی در انتظار آن‌هاست.

نکات: ۱ انسان تنها با عقل خود نمی‌تواند به پرسش‌های اساسی (نیازهای برتر) پاسخ دهد (معلول)؛ زیرا دو ویژگی ذکرشده (آگاهی از خلقت انسان و سرنوشت او پس از مرگ) را ندارد. (علت)

۲ انسان نمی‌تواند پاسخ دادن به نیازهای بنیادین را نادیده بگیرد و بگوید «هر چه پیش آید، خوش آید»؛ زیرا پاسخ مناسب به این نیازها سعادت و خوشبختی انسان را رقم می‌زند و پاسخ نامناسب بدبختی و خسران او را.

شیوه هدایت خداوند

خداوند هر دسته از مخلوقات را متناسب با ویژگی‌هایی که در وجودشان قرار داده است، هدایت می‌کند.

انسان نیز ویژگی‌هایی دارد که او را از سایر موجودات متمایز می‌کند و (علت) باعث می‌شود شیوه هدایت او با سایر مخلوقات متفاوت باشد. (معلول) (هدایت خاص)

ویژگی‌های فطری انسان (مرتبط با سرمایه‌های انسان، درس ۲ دینی دهم)

۱ **توانایی تفکر و اندیشه:** انسان توانایی فکر کردن در انجام کارها را دارد. (قوه عقل)

انسان، ابتدا درباره کاری که می‌خواهد انجام دهد، تفکر می‌کند.

۲ **قدرت اختیار و انتخاب:** اگر پس از تفکر تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفش می‌رساند، آن را انتخاب می‌کند و انجام می‌دهد.

نکته: آیه «انما هدیناه السبیل اما شاکراً و اما کفوراً» در درس ۲ دینی دهم نیز به قدرت اختیار و انتخاب انسان اشاره دارد.

هدایت الهی

هدایت الهی از مسیر دو ویژگی انسان (تفکر و انتخاب) می‌گذرد؛ یعنی:

خداوند برنامه هدایت انسان را که دربرگیرنده پاسخ به سؤالات بنیادین بشر است، از طریق پیامبران می‌فرستد تا (۱) انسان‌ها در این برنامه تفکر کنند و به ویژگی‌ها و امتیازات آن پی ببرند، (۲) سپس با اختیار خود این برنامه را انتخاب کنند و در زندگی به کار بندند تا به هدفی که خداوند در خلقت آن‌ها قرار داده، برسند.

آیه مرتبط:

سوره نساء - آیه ۱۶۵

﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ...﴾

رسولانی بشارت‌دهنده و اندازکننده [فرستاد]، تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند، دستاویز و دلیلی نباشد...

مفهوم آیه: خداوند با فرستادن پیامبران برای هدایت مردم، راه توجیه و بهانه‌تراشی انسان را بسته است.

نکات آیه

۱ این آیه به هدایت انسان از طریق پیامبران (کنکور قدیم: هدایت تشریحی) اشاره دارد. روش هدایت پیامبران (۱) بشارت: مژده و امید و (۲) انداز: بیم و ترس است.

۲ دلیل ارسال پیامبران، اتمام حجت خداوند با انسان است تا پس از آمدن پیامبران، توجیهی برای گمراهی خود نداشته باشد. ﴿لئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾

۳ هدایت انسان از طریق مژده دادن به پادشاهان و ترساندن از عذاب‌ها و همچنین اشاره به بهانه‌تراشی‌های انسان (دلیل و حجت آوردن پس از گمراهی)، نشان‌دهنده قدرت اختیار در انسان است.

پایه دوازدهم

بخش اول: تفکر و اندیشه

﴿ درس اول: هستی بخش

﴿ درس دوم: یگانه بی همتا

﴿ درس سوم: توحید و سبک زندگی

﴿ درس چهارم: فقط برای تو

﴿ درس پنجم: قدرت پرواز

﴿ درس ششم: سنت‌های خداوند در زندگی

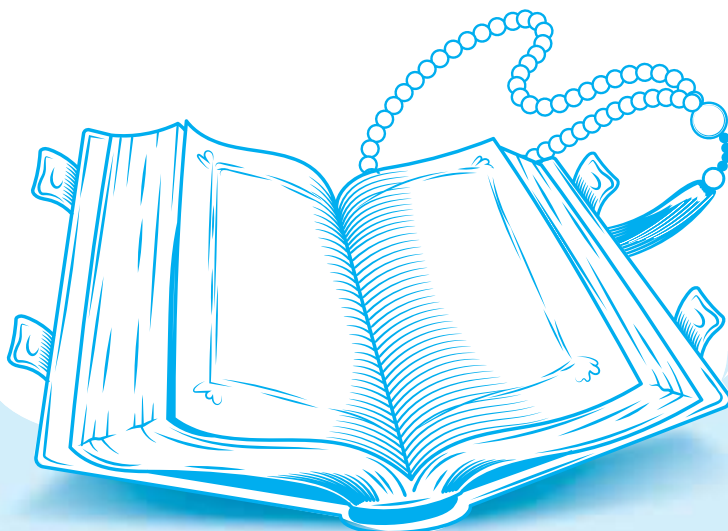
بخش دوم: در مسیر

﴿ درس هفتم: بازگشت

﴿ درس هشتم: زندگی در دنیای امروز و عمل به احکام الهی

﴿ درس نهم: پایه‌های استوار

﴿ درس دهم: تمدن جدید و مسئولیت ما



در این درس چه می خوانیم؟

در این درس می خوانیم که مخلوقات چه در پیدایش و چه در بقا، محتاج به خالق هستند که او خود، پدیده نباشد. همچنین مفهوم «نور» بودن خداوند و مشهود بودن او در نظام هستی و نیز، موضوع «محدود بودن ذهن انسان» و ناتوانی او از درک ذات خداوند مورد بحث قرار می گیرد.

نیازمندی جهان به خدا

۱) در مرحله پیدایش

«مقدمه اول» پدیده بودن جهان و عدم اتکا به خود در پیدایش:

انسان ها و دیگر موجودات، پدیده هایی هستند که وجودشان از خودشان نبوده و نیست.

«مقدمه دوم» احتیاج جهان به غیر برای پیدایش:

هر پدیده ای برای موجود شدن به پدیدآورنده ای نیازمند است که وجودش از خودش باشد و نیازی به پدیدآورنده نداشته باشد.

نتیجه گیری: ما و همه موجودات جهان، در پدید آمدن خود (پیدایش) به خالق (خداوند) نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این وجود برتر و متعالی، خدا نامیده می شود.

آیه مرتبط:

سوره فاطر - آیه ۱۵

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴾

ای مردم شما به خداوند نیازمند هستید و خدا است که [تنها] بی نیاز ستوده است.

مفهوم آیه: فقر همیشگی مخلوقات نسبت به خداوند

نکات آیه:

۱) این آیه به نیازمندی همه موجودات در هستی خود از جمله انسان ها به خداوند در دو مرحله «پیدایش و بقا» اشاره دارد. ﴿ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ﴾

۲) تنها وجود بی نیاز خداست که در پیدایش و وجود خود محتاج به غیر نمی باشد. ﴿ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴾

۳) عبارت «هو الغنی الحمید» به «توحید ذاتی» خداوند اشاره دارد. [ترکیبی با درس ۲ دینی دوازدهم]

ارتباط: این آیه با دو بیت «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش» و «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آبدهی» مرتبط است؛ چرا که هر دو بیت به مقدمه دوم در اثبات نیازمندی جهان به خدا در پیدایش اشاره دارند.

۲) در مرحله بقا

جهان، همواره و در هر «آن» به خداوند نیازمند است و این نیازمندی، هیچگاه قطع یا کم نمی شود، چراکه همه مخلوقات وابسته به خدا هستند و خداوند هر لحظه اراده کند، می تواند آن ها را از بین ببرد.

مثال: رابطه موجودات جهان با خالق مانند رابطه جریان برق با مولد آن می باشد (چرا که پس از قطع شدن جریان برق (خداوند)، لامپ های متصل به آن (مخلوقات) نیز فوراً خاموش می شوند).

مثال: رابطه موجودات جهان با خالق مانند رابطه بنا با ساختمان نمی باشد (چرا که ارتباط بنا با ساختمان پس از ساخته شدن آن سازه، به طور کامل قطع می گردد، اما خداوند، خالق سنگ، چوب و ... و حتی آفریننده آن بنا است و ارتباط خداوند با مخلوقات هیچگاه قطع نمی شود).

بنابراین، موجودات پس از پیدایش نیز، به همان اندازه برای بقای خود به خدا نیازمند هستند و مصداق این نیازمندی (احتیاج)، این است که دائماً به پیشگاه الهی عرض نیاز می کنند.



زبان حال موجودات و فقر دائمی آن‌ها نسبت به خداوند را، مولوی این‌گونه بیان می‌کند:

ما چو ناییم و نوا در ما ز توست	ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست
ما که باشیم ای تو ما را جان جان	تا که ما باشیم با تو در میان
ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما	تو وجود مطلق، فانی‌نما
ما همه شیران ولی شیر علم	حمله‌مان از باد باشد دم به دم

آیه مرتباً:

سوره الرحمن - آیه ۲۹

﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

هر آنچه در آسمان‌ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می‌کند. او همواره دست‌اندرکار امری است.

مفهوم آیه: عرض نیاز دائمی مخلوقات به خدا

نکات آیه

۱) این‌که همه موجودات در هر حال، پیوسته از خداوند «درخواست دارند»، بیانگر این است که همه موجودات پس از پیدایش (یعنی در مرحله بقا) نیز به خداوند نیازمندند. (اشاره به نیازمندی موجودات به خدا در پیدایش و بقا)

۲) این‌که خداوند همواره در حال انجام کاری است، یعنی همواره در حال تدبیر امور است و بنابراین از عبارت «کل یوم هو فی شأن» توحید در ربوبیت برداشت می‌شود. [ترکیبی با درس ۲ دینی دوازدهم]

ارتباط: تمامی ابیات شعر «ماچو ناییم و نوا در ما ز توست...» از مولوی، با این آیه، قرابت معنایی دارند. در رابطه با این ابیات، به نکات زیر دقت کنید:

۱) بیت دوم «ما که باشیم ای تو...» بیانگر «نفی شرک در تمامی مراتب» می‌باشد. [ترکیبی با درس ۲ دینی دوازدهم]

۲) بیت چهارم «ما همه شیران ولی...» به نیازمندی مخلوقات به خالق در بقا اشاره دارد.

رابطه خدا و جهان با رابطه ساعت‌ساز و ساعت، شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارد که به گونه زیر است:

تفاوت‌ها	شباهت‌ها
ساعت‌ساز، هستی‌بخش اجزای ساعت نیست و فقط نظم‌دهنده اجزا است، اما خداوند هم هستی‌بخش است و هم نظم‌دهنده.	هر دو پدیده‌اند و به خالق و سازنده نیازمندند.
دوام و بقای ساعت وابسته به ساعت‌ساز نیست، اما دوام و بقای جهان وابسته به خالق آن است.	هر دو مرکب از اجزا هستند.
نظم و پیچیدگی جهان بسیار فراتر از پیچیدگی یک ساعت است و نظم ساعت با نظم جهان قابل مقایسه نیست.	هر دو منظم و هدف‌دار هستند.

ثمره درک نیازمندی به خدای بی‌نیاز

انسان‌ها دو دسته‌اند — ناآگاه — نسبت به نیازهای دائمی انسان به خدا بی‌توجه‌اند.

آگاه — دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می‌دانند.

یک رابطه مستقیم

﴿افزایش خودشناسی (سودمندترین دانش‌ها) — عَلَّتْ — درک بیشتر فقر و نیازمندی — عَلَّتْ — افزایش عبودیت و بندگی﴾

﴿افزایش معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا — عَلَّتْ — احساس بیشتر نیاز به خدا — عَلَّتْ — ابراز بیشتر عجز و بندگی﴾



هدیث مرتبہ:

پیامبر گرامی اسلام ﷺ

«اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»
 خدایا مرا چشم به هم زدنی به خودم وامگذار

مفهوم حدیث: ثمره درک نیازمندی به خدا

نکات حدیث: ۱ این دعای پیامبر ﷺ از خداوند، به آن جهت است که می‌داند انسان در هر لحظه‌ای (چشم به هم زدنی)، برای بقای خود نیازمند به خداوند است.

۲ از آن جهت که پیامبر ﷺ انسانی آگاه است و خود را نیازمند عنایات پیوسته خداوند می‌داند، بندگی و احساس عجز خود نسبت به خداوند را، این‌گونه ابراز می‌کند و از خداوند می‌خواهد تا لطف و رحمت خاصش را حتی برای یک لحظه از او نگیرد و او را به حال خود واگذار (رها) نکند.

خداوند، نور هستی

مفهوم نور بودن خداوند

«نور» تعبیر قرآن کریم از رابطه میان خداوند با جهان هستی است که پس از تفکر دقیق، می‌توان به معنای آن پی برد.

خداوند از جنس نورهای مادی نیست؛ یعنی از اجسام ناشی نمی‌شود و منشاء مادی ندارد.

«نور» آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدا و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود.

خداوند «نور» هستی است، یعنی تمام موجودات، وجود خود را از او می‌گیرند.

تمام موجودات به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند.

هر موجودی در حدّ خودش تجلی بخش خداوند است و آیه‌ای از آیات الهی می‌باشد (نه نوری از انوار الهی) و آنان که با دقت در جهان هستی می‌نگرند (علّت) در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و علم و قدرت او را می‌بینند (معلول).

آیه مرتبہ:

سوره نور - آیه ۳۵

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

خداوند نور آسمان‌ها و زمین است.

مفهوم آیه: خداوند، در نظام هستی مشهود است.

نکته آیه: هر مخلوقی، چه در مرحله پیدایش و چه در بقا، وجود خود را از خدا می‌گیرد و به خداوند نیازمند است.

ارتباط: این آیه با تمام موارد زیر قرابت مفهومی دارد:

۱ بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید»

۲ شعر «به صحرا بنگرم صحرا تو بینم ...»

۳ حدیث «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَ...»

هدیث مرتبہ:

امام علی (علیه السلام)

«مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَمَعَهُ»

هیچ چیزی را ندیدم مگر این‌که خداوند را قبل و بعد و با آن دیدم.

مفهوم حدیث: مشهود بودن خداوند در نظام هستی

نکات حدیث: ۱ هر موجودی در حدّ خودش، تجلی بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت و رحمت و سایر صفات الهی است. بنابراین، تمام

کائنات نشانگر حق تعالی و آیه‌ای از آیات الهی هستند. (قبله ← نیازمندی به خالق در پیدایش / معه ← نیازمندی به خالق در بقا)

۲ از آن جا که امام علی (علیه السلام) به معرفتی عمیق و والا دست یافته بود، خداوند با هر چیزی در نظرش جلوه‌گر می‌شد.

ارتباط: با بیت «دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر ...» [ترکیبی با درس ۲ دینی دهم]



(هنر ۹۸)

۲ کدام عبارت، به رمز سعادت، اشاره نموده است و این کار چگونه تداوم می یابد؟

- ۱) ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾ - توبه و پشیمانی از گناه
 ۲) ﴿أَصَابَتْهُ حَيْرٌ اظْمَأَنَّ يَه﴾ - عمل به دستورات الهی
 ۳) ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾ - عمل به دستورات الهی
 ۴) ﴿أَصَابَتْهُ حَيْرٌ اظْمَأَنَّ يَه﴾ - توبه و پشیمانی از گناه

۳ ارتباط جنسی خارج از چارچوب خانواده و شرع، مصداقی از انحرافات بیان شده در کدام عبارت قرآنی است؟ (فارج از کشور ۹۸ - ترکیبی با درس ۷ دینی یازدهم)

- ۱) ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا﴾
 ۲) ﴿وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ يَمْثِلُهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ﴾
 ۳) ﴿قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَتَاعٌ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا﴾
 ۴) ﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ﴾

۴ کدام مورد، سقوط در آتش جهنم و وادی هولناک گمراهی و سرگردانی را در پی خواهد داشت و راه رهایی از آن چیست؟ (فارج از کشور ۹۷ - با تغییر)

- ۱) سهل انگاری در عمل و بی توجهی به احکام خداوند - تقوا و توجه به خشنودی خدا
 ۲) عدم توجه به علم و حکمت خداوند در احکام الهی - ایمان به خدا و توجه به آخرت
 ۳) سهل انگاری در عمل و بی توجهی به احکام خداوند - ایمان به خدا و توجه به آخرت
 ۴) عدم توجه به علم و حکمت خداوند در احکام الهی - تقوا و توجه به خشنودی خدا

(تبریزی ۹۶ - با تغییر)

۵ به ترتیب کدام یک از اعمال، «جایز و واجب کفایی» است؟

- ۱) پیش قدم شدن در بازی برای سلامت اخلاق - سلامتی جسم و جان که با ورزش و بازی های ورزشی افزایش می یابد.
 ۲) پیش قدم شدن در بازی برای سلامت اخلاق - فراهم کردن امکانات ورزشی اگر برای دوری از فساد ضرورت یابد.
 ۳) اهدای جایزه توسط نهادها و افراد به ورزشکاران - سلامتی جسم و جان که با ورزش و بازی های ورزشی افزایش می یابد.
 ۴) اهدای جایزه توسط نهادها و افراد به ورزشکاران - فراهم کردن امکانات ورزشی اگر برای دوری از فساد ضرورت یابد.

(زبان ۹۶ - با تغییر)

۶ سهل انگاری در عمل و بی توجهی به احکام خداوند و عاقبت آن، در کدام آیه شریفه بیان شده است؟

- ۱) ﴿أَسَسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا حُجْرٍ هَارٍ فَأَنهَارُ يَه فِي نَارٍ جَهَنَّمَ﴾
 ۲) ﴿وَلَا تَقْرُبُوا الزَّيْنَةَ إِنَّه كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾
 ۳) ﴿فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَتَاعٌ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا﴾
 ۴) ﴿كُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُم مِّنْهَا﴾

(ریاضی ۹۵ - با تغییر)

۷ به کارگیری آلات موسیقی برای نواختن موسیقی کلاسیک لهوی و غیرلهوی به ترتیب، مشمول کدام حکم است؟

- ۱) حرام - حرام (۲) حرام - حلال (۳) حلال - حرام (۴) حلال - حلال

(تبریزی ۹۵)

۸ تجارت و خرید و فروش کالاها در چه صورتی جایز نیست و حرام است؟

- ۱) هر نوع تجارتي که به نفع دولت غاصب صهیونیستی تمام شود.
 ۲) خرید کالاهای وارداتی از کشورهای غیراسلامی و استفاده از آنها
 ۳) خریدن و پوشیدن لباس هایی که توسط دولت های بیگانه تولید شده اند.
 ۴) استفاده از کالاهایی که بیگانگان از ساخت آنها سود می برند.

(انسانی ۹۵ - با تغییر)

۹ اعمالی مانند بازی ها و ورزش ها در چه صورتی از پاداش اخروی بهره مند می شود و چه زمانی فراهم کردن امکانات آنها واجب است؟

- ۱) بازیکنان، ظواهر و آداب اسلامی را رعایت نمایند - برای دور شدن جامعه از فساد ضرورت یابد.
 ۲) بازیکنان، ظواهر و آداب اسلامی را رعایت نمایند - از شرط بندی حتی بدون قصد قمار پرهیز شود.
 ۳) به جهت افزایش سلامتی افراد جامعه باشد - از شرط بندی حتی بدون قصد قمار پرهیز شود.
 ۴) به جهت افزایش سلامتی افراد جامعه باشد - برای دور شدن جامعه از فساد ضرورت یابد.

(فارج از کشور ۹۵ - با تغییر)

۱۰ انجام «شرط بندی» در بازی ها و ورزش های معمولی و دور کردن افراد جامعه از فساد و بی بندوباری، به ترتیب مشمول کدام حکم است؟

- ۱) بدون اشکال - لازم الاجرا (۲) بدون اشکال - واجب کفایی (۳) حرام - لازم الاجرا (۴) حرام - واجب کفایی

(زبان ۹۵ - با تغییر)

۱۱ از امور زیان آور روحی و اجتماعی، کدام یک صحیح می باشد و جایزه دادن به ورزشکاران توسط افراد در چه صورتی پاداش اخروی دارد؟

- ۱) شُرْب شراب - در ورزش ها شرط بندی و قمار انجام نشود.
 ۲) شرط بندی - با تیت روی آوردن جامعه به ورزش و سلامتی باشد.
 ۳) شرط بندی - در ورزش ها شرط بندی و قمار انجام نشود.
 ۴) شُرْب شراب - با تیت روی آوردن جامعه به ورزش و سلامتی باشد.

(زبان ۹۳)

۱۲ شرط بندی در بازی ها و ورزش های معمولی و دادن جایزه توسط افراد به ورزشکاران، به ترتیب چه حکمی دارد؟

- ۱) حرام - مکروه (۲) حرام - جایز (۳) بلااشکال - جایز (۴) بلااشکال - مکروه



۱۳ «شرکت در مجالس شادی و عروسی به شرط رعایت احکام دین» و «شرکت در جشن‌های مذهبی و ملی به تیت تقویت صلّه رحم یا تبلیغ دین» به ترتیب مشمول کدام حکم است؟

- (۱) جایز - مستحب (۲) مستحب - جایز (۳) مستحب - مستحب (۴) جایز - جایز

۱۴ قرآن کریم در ارتباط با کدام گناهان کبیره به ترتیب تعابیر «ساء سیلاً» و «مَنَافِعُ لِلنَّاسِ» را به کار برده است؟

- (۱) شُرْبُ شَرَاب - ارتباط جنسی خارج از چارچوب شرع (۲) قماربازی - دوستی خارج از عُرْف با جنس مخالف
(۳) ارتباط جنسی خارج از چارچوب شرع - شُرْبُ شَرَاب و قماربازی (۴) ارتباط جنسی خارج از چارچوب شرع - دوستی خارج از عُرْف با جنس مخالف

۱۵ در بیان قرآن کریم، گناه کدام عمل، از منفعت آن بیشتر شمرده شده است و «عمل بسیار زشت» لقب قرآن کریم به کدام گناه کبیره است؟

- (۱) «الزَّيْنَةَ» - «الْخَيْرَ» (۲) «الزَّيْنَةَ» - «الْمَيْسِرَ» (۳) «الْمَيْسِرَ» - «الْخَيْرَ» (۴) «الْمَيْسِرَ» - «الزَّيْنَةَ»

۱۶ از مصادیق مهم «عمل به قاعده نفي سبيل» و «انجام عمل صالح» به ترتیب کدام مورد صحیح می‌باشند؟

- (۱) مبارزه با تهاجم فرهنگی و ابتدال اخلاقی - ممانعت از سلطه رسانه‌ای و ارتباطی بیگانگان
(۲) مبارزه با تهاجم فرهنگی و ابتدال اخلاقی - تولید فیلم‌های سینمایی به تیت اعتلای فرهنگ اسلامی
(۳) ممانعت از سلطه رسانه‌ای و ارتباطی بیگانگان - تولید فیلم‌های سینمایی به تیت اعتلای فرهنگ اسلامی
(۴) ممانعت از سلطه رسانه‌ای و ارتباطی بیگانگان - مبارزه با تهاجم فرهنگی و ابتدال اخلاقی

۱۷ ثمره کوشش در جهت حفظ سلامتی و تندرستی، در زندگی و به هنگام مبارزه با دشمنان دین، به ترتیب کدام است؟

- (۱) برخورداری از سلامت - شجاعانه جنگیدن (۲) برخورداری از سلامت - پیروزمندانه عمل نمودن
(۳) پیروزمندانه عمل نمودن - بهتر فعالیت کردن (۴) پیروزمندانه عمل نمودن - شجاعانه جنگیدن

۱۸ حکم به وجوب «نخریدن» کالای خارجی، مشروط بر چه چیزی است؟

- (۱) سبب تجمل‌گرایی و اشرافی‌گری در افراد جامعه شود. (۲) موجب نفوذ بیگانگان در ساختار اقتصادی کشور شود.
(۳) سبب وابستگی کشور به این نوع کالاها گردد. (۴) موجب انتفاع رژیم صهیونیستی گردد.

۱۹ براساس آیات «أَقْمِنُ أَسْتِنُ ثِيَابَهُ...» و «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ...» خداوند کدام دسته از افراد را مورد هدایت خود قرار نمی‌دهد؟ (ترکیبی با درس ۵ دینی یازدهم)

- (۱) ظالمین - فاسقین (۲) کافرین - ظالمین (۳) فاسقین - کافرین (۴) ظالمین - کافرین

۲۰ اگر گفته شود خداوند در اعلام ممنوعیت برخی امور، به ضررهای آن نگاه می‌کند و نه به دوست داشتن یا نداشتن مردم، راه فهم پیام کدام آیه را بر خود

گشوده‌ایم و براساس آیات قرآن کریم، رستگاری انسان در گرو چیست؟

- (۱) «بسا چیزی را خوش نمی‌دارید و آن برای شما خوب است» - تزکیه نفس
(۲) «بسا چیزی را خوش نمی‌دارید و آن برای شما خوب است» - عمل به احکام الهی
(۳) «به زنا نزدیک نشوید قطعاً آن عملی بسیار زشت و راهی ناپسند است» - تزکیه نفس
(۴) «به زنا نزدیک نشوید قطعاً آن عملی بسیار زشت و راهی ناپسند است» - عمل به احکام الهی

۲۱ حکم موارد کدام گزینه، «واجب کفایی» می‌باشد؟

- (۱) تولید فیلم‌های سینمایی و مستند در شرایط عادی - تولید، توزیع و تبلیغ آثار هنری به منظور گسترش فرهنگ اسلامی
(۲) تولید فیلم‌های سینمایی و مستند در شرایط عادی - اعطای جایزه به افراد جامعه همراه با حسن فعلی
(۳) تولید فیلم‌های سینمایی و مستند در شرایط ویژه - اعطای جایزه به افراد جامعه همراه با حسن فعلی
(۴) تولید فیلم‌های سینمایی و مستند در شرایط ویژه - تولید، توزیع و تبلیغ آثار هنری به منظور گسترش فرهنگ اسلامی

۲۲ عبارت «الفقه ثم المتجر» خطاب به چه کسانی بیان گردیده است و از مصادیق عمل به آن، دقت در فهم پیام کدام عبارت قرآنی است؟

(ترکیبی با درس ۲ دینی یازدهم)

- (۱) تاجران و بازرگانان - «أَحِلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَ حَرَّمَ الرِّبَا»
(۲) مسئولین و مدیران کشور - «أَحِلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَ حَرَّمَ الرِّبَا»
(۳) مسئولین و مدیران کشور - «اطيعوا الله و اطيعوا الرسول»
(۴) تاجران و بازرگانان - «اطيعوا الله و اطيعوا الرسول»

۲۳ تماشا کردن، گوش دادن و تولید رسانه‌هایی که حاوی مطالب منحرف‌کننده هستند، به ترتیب مشمول کدام حکم است؟

- (۱) مکروه - حرام - مکروه (۲) حرام - حرام - حرام (۳) مکروه - حرام - حرام (۴) حرام - مکروه - حرام



درس اول: هستی بخش

۱ **آیه ۳** شخصی که به نیاز دائمی و لحظه به لحظه خود به خدا و عنایات پیوسته او آگاه باشد در بیت «ما همه شیران ولی شیر علم / حمله مان از باد باشد دم به دم» دائماً به پیشگاه خدا عرض نیاز می‌کند. یعنی هرچه معرفت انسان به خود و رابطه اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند. برای همین است که پیامبر گرامی ما، با آن مقام و منزلت خود در پیشگاه الهی، عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند: «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا: خدایا مرا چشم به هم زدنی به خودم وا مگذار».

۲ **آیه ۲** براساس حدیث پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: «افضل العبادة ادمان التفكير في الله و في قدرته: برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خداوند و قدرت اوست.» اندیشه، بهار جوانی را پرطراوت و زیبا می‌سازد و استعدادها را شکوفا می‌کند و امید به آینده‌ای زیباتر را نوید می‌بخشد.

۳ **آیه ۴** انسان‌های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می‌دانند. هر چه معرفت انسان به خود و رابطه اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس و عجز و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند. برای همین است که پیامبر گرامی ما دعا می‌کرد: «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا: خدایا مرا چشم به هم زدنی به خود وا مگذار.» از این رو موجودات، دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند: «ما همه شیران ولی شیر علم / حمله مان از باد باشد دم به دم».

۴ **آیه ۱** فهم عبارت شریفه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾: «ای مردم شما نیازمندان به خداوند هستید.» یعنی فهم «نیازمندی مطلق انسان به خداوند» و اینکه خداوند پروردگار جهانیان است و نتیجه آن، پرستش و عبودیت الهی است که در آیه شریفه ﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ﴾: «همانا خداوند پروردگار من و پروردگار شماست پس او را بندگی کنید [که] این راه راست [و درست] است.» مذکور است.

۵ **آیه ۱** لازمه شناخت هر چیزی، احاطه و دسترسی به آن است. در واقع، ما به دلیل محدود بودن ذهن خود نمی‌توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی وجودشان را دریابیم. خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه، ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید. به عبارت دیگر، نمی‌توانیم به ذات خدا پی ببریم. زیرا احاطه جزء بر کل، محال است.

۶ **آیه ۱** پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «افضل العبادة ادمان التفكير في الله و في قدرته: برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست.»

۷ **آیه ۳** موجودات جهان همواره، پیوسته، دائماً و در هر آن به خدا نیازمند هستند و این‌گونه به پیشگاه او عرض نیاز می‌کنند: «ما چو نایبم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست». مولوی در این بیت موجودات را به یک نی تشبیه می‌کند که مانند صدای درون آن، به نوای پیوسته صاحب آن وابسته است و موجودات را به کوهی تشبیه می‌کند که مانند صدای آن به فریاد کننده آن نیاز و وابستگی دائمی دارد.

۸ **آیه ۲** افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیازمندی

دقت در فهم عبارت ﴿انتم الفقراء إلى الله﴾ ← افزایش عبودیت و بندگی

۹ **آیه ۳** تفکر در ذات خداوند، ممنوع است. زیرا ذهن به حقیقت خداوند احاطه پیدا نمی‌کند. هر چيستی که برای خداوند فرض کنیم، او را در حد تصورات ذهنی خود پایین آورده و محدود کرده‌ایم.

نکته شناخت هستی خداوند ← ممکن (شدنی)

شناخت چيستی خداوند ← ناممکن (ناشدنی)

تذکره «هستی» خداوند که در گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) آمده، قابل شناسایی است و حدیث پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، فقط مربوط به ذات خداوند می‌شود که قابل شناخت نیست.

۱۰ **آیه ۳** رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: «در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات و چيستی خداوند تفکر نکنید.» براساس این حدیث نباید درباره چيستی خداوند تفکر کرد؛ زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است ولی خداوند حقیقتی نامحدود دارد و چون نامحدود است، در ظرف ذهن ما نمی‌گنجد و ذهن به حقیقت خداوند احاطه پیدا نمی‌کند.

۱۱ **آیه ۱** خداوند نور هستی است. یعنی تمام موجودات، وجود خود را از او می‌گیرند (جهان در پیدایش نیازمند به خداست) و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند و وجودشان به وجود او وابسته است (جهان در بقا، نیازمند به خداست). به همین جهت هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی محسوب می‌شود.

نکته خداوند است که نور هستی می‌باشد و نه موجودات. بلکه موجودات از آن جا که جلوه‌گاه خالق خود هستند، آیه‌ای می‌باشند از آیات (نشانه‌های) الهی.

۱۲ **آیه ۲** براساس آیه ﴿اللَّهُ نور السماوات و الارض﴾، منظور از نور بودن خداوند این است که تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند و وجودشان به او وابسته است. به همین جهت هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی است.

۱۳ **آیه ۱** در مقام مثال می‌توان گفت که رابطه خداوند با جهان، تا حدی شبیه رابطه مولد برق با جریان برق است، همین‌که مولد، متوقف شود، جریان برق هم قطع می‌گردد و لامپ‌های متصل به آن نیز خاموش می‌شوند. پس هستی (پیدایش و بقای) موجودات به خداوند وابسته است. از این عبارات، نیاز موجودات به خدا در پیدایش و بقای خود مفهوم می‌گردد. در قرآن کریم، انسان‌ها و سایر مخلوقات، «فقیر» و خداوند، «غنی» خوانده شده است.

۱۴ **آیه ۱** عبارت ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾ ← اشاره به فقر و نیازمندی مخلوقات به خدا در پیدایش و بقا

مصراع «به صحرا بنگرم صحرا تو بینم» ← اشاره به مشهود بودن خداوند در نظام هستی

۱۵ **آیه ۲** میان افزایش معرفت انسان و افزایش عبودیت او، رابطه مستقیم برقرار است:

افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیازمندی ← افزایش عبودیت و بندگی

۲۳ **مکریه ۳** از مصادیق عمل به توصیه ﴿تفکروا فی کل شیء﴾ تفکر در رابطه با خدا و قدرت او است که عبارت ﴿ادمان التفکر فی الله﴾ به آن اشاره دارد. همچنین عبارت قرآنی ﴿أفلا يتدبرون القرآن﴾ از آن جا که به لزوم تدبر و تفکر در قرآن اشاره می‌کند، با این عبارت ارتباط مفهومی داشته و پاسخ درست می‌باشد.

۲۴ **مکریه ۴** آیات «دلی کز معرفت نورو...» و «به هر جا بنگرم کوه و درو دشت...» و آیه ﴿و من آیاته...﴾ تماماً به این مطلب اشاره دارند که «همه موجودات، وجود خود را از خالق می‌گیرند و بنابراین، نشانه‌ای از آیات الهی هستند».

نکته آیاتی که با «من آیاته» شروع می‌شوند، با آیه ﴿الله نور السماوات و الارض﴾ قرابت مفهومی دارند، چراکه همگی به «آیه‌ای از آیات الهی بودن موجودات و نشانه‌های خداوند» اشاره دارند.

۲۵ **مکریه ۱** آیه ﴿یسألہ من فی السماوات و الارض...﴾ به ترتیب بیانگر دو مطلب می‌باشد:

(الف) احتیاج دائمی مخلوقات به خداوند ﴿یسألہ من...﴾
 (ب) اداره جهان توسط خداوند (توحید در ربوبیت)
 بنابراین، این آیه با بیت «ما نبودیم و تقاضا مان نبود / لطف تو ناگفته ما می‌شوند» مرتبط است، چرا که هر دو به «رب» بودن خداوند و پرورش یافتن مخلوقات توسط خالق، اشاره دارند.

درس دوم: یگانه بی‌همتا

۱ **مکریه ۴** آیه ﴿الله الصمد﴾ بیانگر بی‌نیازی خداوند است که با عرض نیاز دائمی و پیوسته موجودات به پیشگاه خدا در آیه ﴿یسألہ من فی السماوات و الارض کل یوم هو فی شأن﴾: «هر آنچه در آسمان‌ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می‌کند. او همواره دست‌اندرکار امری است.»، مرتبط است.

۲ **مکریه ۳** سخن امام علی (علیه السلام) که می‌فرماید: «خداى من! مرا این عزت بس که بنده تو باشم.» با عبارت قرآنی ﴿وان اعبدونى هذا صراط مستقیم﴾ مرتبط است و آن جا که می‌فرماید: «و این افتخار بس که تو پروردگار منی...» مؤید باور و پذیرش توحید در ربوبیت است.

۳ **مکریه ۴** اینکه «تمام موجودات، وجود خود را از خداوند می‌گیرند، یعنی خداوند به موجودات هستی‌بخشی می‌کند که اشاره به توحید در خالقیت دارد. پس با آیه ﴿الله نور السماوات و الارض﴾: «خداوند نور آسمان‌ها و زمین است.» مرتبط است. زیرا نور به معنای سبب پیدایی و آشکاری است.

بی‌همتایی خداوند، یگانگی و شریک نداشتن او به مفهوم اصل و حقیقت توحید اشاره دارد که در آیه ﴿و لَمْ یکنْ لَهُ کُفُوًا اَحدٌ﴾: «و برای او هیچ همتایی نیست» تأکید شده است.

۴ **مکریه ۳** عقیده به توانایی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و اولیای دین (علیهم السلام) در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) زمانی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم. اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیاء از خداوند و به اذن خدا بدانیم، عین توحید در ربوبیت است. آیه ﴿قل اغیر الله ابغی...﴾ نیز با این مطلب، هم مفهوم است.

بنابراین افزایش خودشناسی (افزایش کمالات انسان)، علت (زاینده) درک بهتر فقر و نیازمندی است. قطع رابطه میان جریان برق و مولد آن ناممکن است؛ زیرا اگر لحظه‌ای مولد برق نباشد، جریان برقی هم وجود نخواهد داشت.

۱۶ **مکریه ۱** برای رسیدن به معرفت عمیق و والا، پاکی و صفای قلب نیاز است، لذا اگر با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم، به یقین خداوند نیز کمک خواهد کرد (بهرمندی از سنت توفیق الهی) و لذت چنین معرفتی را به انسان خواهد چشاند.

۱۷ **مکریه ۲** مقدمه دوم: موجوداتی که پدیده هستند و وجودشان از خودشان نیست، در موجود شدن نیازمند به وجودی هستند که وجودش از خودش باشد و پدیده نباشد. بنابراین جمله «احتیاج انسان به غیر برای موجود شدن» به مقدمه دوم اشاره دارد و بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی» نیز حاکی از آن است.

۱۸ **مکریه ۳** انسان و مخلوقات جهان همواره و در هر «آن» به خداوند، نیازمندند و این نیازمندی هیچ‌گاه قطع و کم نمی‌شود.

عبارت «کل یوم هو فی شأن» بیانگر این است که خداوند همواره دست‌اندرکار امری است و در حال پاسخگویی به احتیاجات مخلوقات ﴿یسألہ من فی السماوات و الارض﴾ می‌باشد.

۱۹ **مکریه ۴** این که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست که اگر قدم بیش گذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم (شرط)، خداوند نیز لذت چنین معرفتی را به ما خواهد چشاند (مشروط).

۲۰ **مکریه ۳** در کتاب درسی آمده است: «هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس و عجز و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند»، بنابراین «فزونی معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا»، زاینده و علت «بیشتر شدن ابراز عجز و عبودیت نسبت به خداوند» می‌باشد.

۲۱ **مکریه ۳** انسان‌های آگاه، دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می‌دانند، به همین دلیل پیامبر گرامی اسلام فرمود: ﴿اللهم لا تکنلی الی نفسی طرفة عین ابداء﴾ یعنی «خدایا مرا چشم به هم زدن به خودم وامگذار» و میان آن‌ها رابطه علیت وجود دارد.

۲۲ دلایل رد سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): مخلوقات در ذات خود، مستقل نیستند.

گزینه (۲): وجود مخلوقات، به خود آن‌ها وابسته نیست و ذات آن‌ها از خود آن‌ها نشأت نمی‌گیرد.

گزینه (۴): مخلوقات، «فقیر بالذات» هستند و نه «قائم بالذات».

نکته به مترادف‌ها در دین‌و زندگی بسیار توجه کنید، مثلاً در تست‌ها به جای «خداوند» ممکن است مترادف‌های زیر به کار رود:

(۱) قائم بالذات (۲) علت‌العلل (۳) مسبب‌الاسباب (۴) متکی به خود (۵) واجب‌الوجود (۶) همواره پابرجا (۷) وجود برتر و متعالی

و یا این که مثلاً به جای «پدیده» بگویند: (۱) فقیر بالذات (۲) وابسته به غیر (۳) متکی به غیر (۴) فناپذیر (۵) ممکن‌الوجود



از آن‌ها را محدود و ناقص فرض نموده‌ایم، زیرا هر یک از خدایان باید کمالاتی داشته باشد که دیگری آن کمالات را ندارد و گرنه عین همدیگر می‌شوند و دیگر چند خدا نیستند. این موضوع بیانگر استدلالی بر رد شرک در خالقیت و تأیید توحید در خالقیت می‌باشد.

۱۴ **گزینه ۱** هستی بخشی انحصاری خداوند که به معنای آن است که: «تنها خالق و هستی بخش جهان، خداست» از آیه: ﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ مفهوم می‌گردد.

۱۵ **گزینه ۱** طلب کمک و درخواست از حقیقت روحانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و دیگر معصومان علیهم السلام، به معنای دور شدن از توحید در ربوبیت نیست، زیرا این امر وقتی موجب شرک است که توانایی آنان در برآوردن خواسته‌ها را از خود آن‌ها بدانیم. آیه ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ...﴾ بیانگر توحید در ربوبیت است.

۱۶ **گزینه ۱** این مطلب که وجود خدا وابسته به چیزی نیست و تنها وجود بی‌نیاز خداست، از عبارت ﴿وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾: «و خداوند بی‌نیاز ستوده است» به دست می‌آید. این مفهوم بیانگر توحید ذاتی است و اعتقاد پیروان ادیان به آن توحید عملی.

۱۷ **گزینه ۳** توحید در مالکیت، علت توحید در ولایت و توحید در ربوبیت می‌باشد.

﴿لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ← توحید در ربوبیت

﴿هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ ← اصل توحید

﴿هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾ ← توحید در ربوبیت

﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ ← توحید در خالقیت

﴿كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ ← توحید در ربوبیت

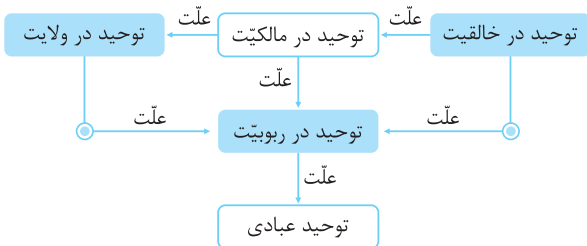
﴿لَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ ← توحید در ولایت

﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ﴾ ← توحید در ربوبیت

﴿فَاعْبُدْهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ ← توحید عملی

بنابراین، گزینه (۳) صحیح است که به ترتیب، به توحید در ربوبیت و توحید در ولایت اشاره کرده و میان آن‌ها رابطه علیت وجود دارد.

نکته روابط علت و معلول میان ابعاد و مراتب توحید بسیار حائز اهمیت است:



۱۸ **گزینه ۲** «افتتاح حسابی جداگانه به جهت اداره جهان برای مخلوقات در کنار خداوند» یعنی شرک در ربوبیت، که در مقابل «توحید در ربوبیت» قرار دارد. آیه ﴿رِزْقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ با توجه به کلیدواژه «رزقکم» به توحید در ربوبیت اشاره دارد، چرا که «رزق رساندن به انسان» از مصادیق پرورش انسان توسط خداوند می‌باشد.

۵ **گزینه ۲** توحید در ولایت به آن معناست که چون خداوند تنها مالک جهان است، بنابراین تنها ولی و سرپرست جهان نیز می‌باشد و مخلوقات، جز به اذن و اجازه او نمی‌توانند در جهان تصرف کنند، چنین اذنی به معنای واگذاری ولایت خداوند به دیگری نیست، بلکه بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است.

دلایل رد سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): لغت «تدبیر» غلط است.

گزینه (۳): عبارت «بخشی از ولایت خود» نادرست است.

گزینه (۴): به جای عبارت «مالکیت و ربوبیت»، باید «ولایت» قرار می‌گرفت.

۶ **گزینه ۴** توحید در ربوبیت، بدان معنا نیست که موجودات، به خصوص انسان‌ها، قدرت تدبیر ندارند؛ باغبانی که زحمت می‌کشد و به پرورش درختان اقدام می‌کند، رشد این درختان نتیجه تدبیر اوست. بلکه توحید در ربوبیت بدین معناست که این باغبان و تدبیرش، همه از آن خداست و تحت تدبیر اویند (بنابراین رابطه تدبیر مخلوقات (باغبان) با خدا، یک رابطه «طولی» است نه «عرضی»، به این معنا که انسان هر تدبیری دارد، نشأت گرفته از تدبیر خداوند است).

آیه شریفه ﴿لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ نیز با توجه به کلیدواژه «رب» به توحید در ربوبیت اشاره دارد.

۷ **گزینه ۲** برخی انسان‌ها توحید در خالقیت را قبول دارند، اما گرفتار شرک در ربوبیت می‌شوند؛ یعنی فکر می‌کنند که سایر مخلوقات، مستقل از خداوند می‌توانند در امور جهان دخالت کنند.

۸ **گزینه ۴** این که خداوند «جهان را به سوی آن مقصدی که برایش معین فرموده، به پیش برد (هدایت کند)» یعنی «توحید در ربوبیت» که آیه ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ...﴾ با توجه به کلیدواژه «هدیناه» به آن اشاره دارد.

۹ **گزینه ۳** مقصود از توحید در ربوبیت آن است که خداوند، جهان را اداره می‌کند و به سوی مقصدی معین هدایت می‌فرماید. آیه شریفه ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ﴾ نیز حاکی از همین مطلب است.

۱۰ **گزینه ۱** اگر خداوند به کسی اذن در تصرف دهد، چنین اذنی به معنای واگذاری ولایت خداوند به دیگری نیست؛ نادرستی گزینه‌های (۲) و (۴) بلکه بدین معناست که آن شخص، در مسیر و مجرای ولایت الهی قرار گرفته و از خودش استقلال ندارد.

تذکر: تصرف و ولایت اشخاصی دیگر غیر از خدا، در طول ولایت الهی است، نه در عرض آن. به همین جهت گزینه (۳) نادرست است.

۱۱ **گزینه ۳** عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان وقتی موجب شرک در ربوبیت است که این توانایی را از خود آن‌ها بدانیم؛ اما اگر این توانایی را از خدا و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است. هم چنین آیه شریفه ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾: «بگو اوست خدای یگانه» بیانگر اصل توحید است.

۱۲ **گزینه ۳** توحید در کاربرد دینی، یعنی اعتقاد به این که خداوند یگانه است و شریک و همتایی ندارد. در هر دو عبارت مطرح شده در صورت سؤال، به یکتایی و یگانه بودن خداوند اشاره شده است؛ پس هر دو بیانگر اصل توحید هستند.

۱۳ **گزینه ۳** اگر تصور کنیم دو یا چند خدا وجود دارند و هر کدام خالق بخشی از جهان هستند یا با همکاری یکدیگر، این جهان را آفریده‌اند، در واقع هر کدام



کنکورهای سراسری ۱۳۹۹



کنکور ریاضی ۹۹

۱ کدام عبارت، بر ضرورت معاد استدلال نموده و این ضرورت، ریشه در کدام یک از صفات الهی دارد؟

- ۱ ﴿ وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِأَعْيُنٍ ﴾ - حکمت الهی
- ۲ ﴿ وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِأَعْيُنٍ ﴾ - عدل الهی
- ۳ ﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ ﴾ - حکمت الهی
- ۴ ﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ ﴾ - عدل الهی

۲ مطابق آیات قرآن کریم زنده شدن زمین مرده در رستاخیز طبیعت به چه وسیله‌ای انجام می‌شود و وسیله رستاخیز آدمیان کدام است؟

- ۱ ابرهایی که توسط باد به حرکت درآمده‌اند - شنیده شدن صدایی مهیب که همه را غافلگیر می‌کند.
- ۲ بذر و دانه‌ای که در زمین حاصل خیز می‌روید - شنیده شدن صدایی مهیب که همه را غافلگیر می‌کند.
- ۳ بذر و دانه‌ای که در زمین حاصل خیز می‌روید - بانگ سهمناکی که پس از آن گناهکاران به دنبال راه فرار می‌گردند.
- ۴ ابرهایی که توسط باد به حرکت درآمده‌اند - بانگ سهمناکی که پس از آن گناهکاران به دنبال راه فرار می‌گردند.

۳ این مطلب که ﴿ يَتَّبِعُوا الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ﴾ تأییدکننده کدام مورد است؟

- ۱ ﴿ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ﴾
- ۲ ﴿ وَلَا يَزَهُقُ وَجُوهُهُمْ قَتَرًا وَلَا ذِلَّةً ﴾
- ۳ ﴿ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَتُنَبَّؤْنَ ﴾
- ۴ ﴿ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴾

۴ با توجه به آیات قرآن کریم، بدکاران به ترتیب در زمان مرگ و در روز قیامت کدام دلیل را برای آرزوی بازگشت به دنیا بیان می‌کنند؟

- ۱ از حسرت خوردگان در دادگاه الهی نباشیم. - دوستان خود را ترک می‌کردیم.
- ۲ از حسرت خوردگان در دادگاه الهی نباشیم. - آیات الهی را تکذیب نمی‌کردیم.
- ۳ اعمال صالح که در گذشته ترک شده را جبران نماییم. - آیات الهی را تکذیب نمی‌کردیم.
- ۴ اعمال صالح که در گذشته ترک شده را جبران نماییم. - دوستان خود را ترک می‌کردیم.

۵ محاسبه و ارزیابی اعمال چگونه موجب سعادت و اصلاح نفس خواهد شد؟

- ۱ «من حاسب نفسه سعد»
- ۲ «ثمره المحاسبة صلاح النفس»
- ۳ «وقف علی عیوبه و احاط بذنوبه»
- ۴ «حاسبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا»

۶ عمل به فرمان امام خمینی (ره) مبنی بر بربریز نمودن عالم از محبت و عشق نسبت به ذات حق و نفرت و بغض عملی نسبت به دشمنان خدا، مبتنی بر

دستور کدام آیه شریفه است؟

- ۱ ﴿ وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَ هُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾
- ۲ ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْفُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمُؤَدَّةِ ﴾
- ۳ ﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾
- ۴ ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَ مَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا إِلَى الظَّالِمَاتِ ﴾

۷ اعتقاد و باور معتقدان به مقام حضرت مسیح (علیه السلام) مانند زنان راهبه و قدیس به قانون متعالی حجاب بیانگر کدام مورد است؟

- ۱ از نظر پیروان همه ادیان، داشتن پوشش مناسب به دین داری نزدیک‌تر است.
- ۲ مطابق آیین یهود، زنان هنگام حضور در اجتماعات موی سر خود را می‌پوشانند.
- ۳ قانون حجاب سبب می‌شود تا زن حضوری مطمئن و با امنیت در محیط جامعه داشته باشد.
- ۴ در آیین مسیحیت پوشش اهمیت زیادی داشته و مسیحیان پوشش حضرت مریم را انتخاب کرده‌اند.

۸ عامل تداوم زندگی انسان چیست و کدام آیه شریفه به آن اشاره دارد؟

- ۱ آب - ﴿ لِنُحْيِي بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا ﴾
- ۲ دین - ﴿ لِنُحْيِي بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا ﴾
- ۳ آب - ﴿ وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ ﴾
- ۴ دین - ﴿ وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ ﴾

۹ کدام مفهوم، از بیت زیر مستفاد می‌گردد و قاعده «لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام» نشان‌دهنده کدام مورد است؟

«شده او پیش و دل‌ها جمله در پی گرفته دست جان‌ها دامن وی»

- (۱) ختم نبوت - پویایی و روزآمد بودن دین اسلام
 (۲) ختم نبوت - جامعیت و همه‌جانبه بودن قرآن کریم
 (۳) سخت‌کوشی در هدایت مردم - پویایی و روزآمد بودن دین اسلام
 (۴) سخت‌کوشی در هدایت مردم - جامعیت و همه‌جانبه بودن قرآن کریم

۱۰ با دقت در فرمایش امام باقر (علیه السلام): «خداوند آنچه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش آورده است»: منظور از «آنچه مورد نیاز است» چیست و این سخن به کدام جنبه اعجازی قرآن کریم اشاره دارد؟

- (۱) تمام نیازهای علمی و فرهنگی بشر - هماهنگی آیات و انسجام درونی
 (۲) تمام نیازهای علمی و فرهنگی بشر - جامعیت و همه‌جانبه بودن قرآن
 (۳) نیازهایی که پیامبران به خاطر آن‌ها فرستاده شده‌اند - هماهنگی آیات و انسجام درونی
 (۴) نیازهایی که پیامبران به خاطر آن‌ها فرستاده شده‌اند - جامعیت و همه‌جانبه بودن قرآن

۱۱ به کدام مورد، می‌توان برای مشخص نمودن مصداق کامل و بارز آیه شریفه «إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ» استناد جست؟

- (۱) «أُولَئِكَ هُم خَيْرُ الْبَرِيَّةِ» - «أنا مدينة العلم و علی بائها»
 (۲) «أُولَئِكَ هُم خَيْرُ الْبَرِيَّةِ» - «علی مع الحق و الحق مع علی»
 (۳) «لَمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَ الْيَوْمَ الْآخِرَ وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا» - «أنا مدينة العلم و علی بائها»
 (۴) «لَمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَ الْيَوْمَ الْآخِرَ وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا» - «علی مع الحق و الحق مع علی»

۱۲ امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) درباره چه کسانی و به کدام علت فرمود: «آنان در راه باطلی که زمامدارشان می‌رود شتابان فرمان او را می‌برند»؟

- (۱) شامیان - پیش‌بینی سرنوشت و آینده نابسامان جامعه اسلامی
 (۲) کوفیان - پیش‌بینی سرنوشت و آینده نابسامان جامعه اسلامی
 (۳) شامیان - هشدار نسبت به ضعف مسلمانان در مبارزه با حکومت بنی‌امیه
 (۴) کوفیان - هشدار نسبت به ضعف مسلمانان در مبارزه با حکومت بنی‌امیه

۱۳ عبارتهای زیر به ترتیب، به کدام اهداف انبیاء که در حکومت امام عصر (عج) تحقق می‌یابند، اشاره دارد؟

- در جامعه مهدوی نیازمندی پیدا نخواهد شد تا به او زکات داده شود.

- تقدیم فرزندان صالح به جامعه

- خیرخواهی انسان‌ها نسبت به دیگران

- (۱) آبادانی - شکوفایی عقل و علم - امنیت کامل
 (۲) آبادانی - شکوفایی عقل و علم - عدالت‌گستری
 (۳) عدالت‌گستری - آبادانی - فراهم شدن زمینه رشد و کمال
 (۴) عدالت‌گستری - فراهم شدن زمینه رشد و کمال - فراهم شدن زمینه رشد و کمال

۱۴ پیام آیه شریفه «إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَ رَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ» کدام است؟

- (۱) ربوبیت الهی، خاستگاه پرستش خداوند است.
 (۲) ارتباط دوسویه بین توحید فردی و اجتماعی وجود دارد.
 (۳) بازتاب توحید عملی، در زندگی فردی را بیان نموده است.
 (۴) به افزایش معرفت و شناخت نسبت به ربوبیت خداوند توجه دارد.

۱۵ شرط قبولی تمامی اعمال انسان چیست و کدام آیه شریفه، حاکی از آن است؟

- (۱) ایمان - «قُلْ إِنَّمَا أَعْطُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِيَارٍ...»
 (۲) اخلاص - «قُلْ إِنَّمَا أَعْطُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِيَارٍ...»
 (۳) ایمان - «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ...»
 (۴) اخلاص - «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ...»

۱۶ از آیه شریفه ﴿ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ﴾ کدام مفهوم، دریافت می‌شود؟

- ۱) عقوبت‌ها و مجازات بر اساس اعمال اختیاری خودمان می‌باشد.
- ۲) خداوند بشر را هدایت نموده تا ناسپاسی نکنیم و سپاسگزار باشیم.
- ۳) با زندگی در یک جهان قانونمند، امکان انتخاب و فعالیت وجود دارد.
- ۴) مجازات اخروی به خاطر اعمال پیشین انسان است و او در آن نقشی نخواهد داشت.

۱۷ حدیث شریف «یا معشر التجار الفقه ثم المتجر» ما را به دقت در رعایت کدام مورد، رهنمون می‌کند؟

- ۱) بکوشیم همه از کالاهای ایرانی استفاده کنیم تا از مصرف کالاهای خارجی جلوگیری شود.
- ۲) از سلطه کشورهای استکباری که می‌خواهند کنترل اقتصاد ما را به دست بگیرند، جلوگیری کنیم.
- ۳) جهت عدم آرایش به مکاسب محرمه، با احکام تجارت آشنایی حاصل کنیم.
- ۴) تلاش کنیم تا از آثار منفی اقتصادی که باعث رواج تجمل‌گرایی و مصرف‌گرایی در میان مردم می‌شود، اجتناب شود.

۱۸ علاوه بر پیشمانی از گناه چه کارهای دیگری لازم است تا توبه انسان کامل شود؟

- ۱) تصمیم بر تکرار نکردن گناه و توبه اجتماعی و جبران حقوق الهی
- ۲) تصمیم بر تکرار نکردن گناه و انقلاب درونی و جبران حقوق مردم
- ۳) تلاش در جهت دور شدن از گناه و انقلاب درونی و توبه اجتماعی
- ۴) تلاش در جهت دور شدن از گناه و جبران حقوق الهی و حقوق مردم

۱۹ بیداری و هوشیاری مردمان چه زمانی فرا می‌رسد و در آن وقت چه چیزی را به قطعیت خواهند فهمید؟

- ۱) «الناس نیام» - ﴿إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِیَ الْحَيَوَانُ﴾
- ۲) «الناس نیام» - ﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُونَ﴾
- ۳) ﴿إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ﴾ - ﴿إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِیَ الْحَيَوَانُ﴾
- ۴) ﴿إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ﴾ - ﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُونَ﴾

۲۰ با توجه به اینکه قرآن کریم در آیه ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِی رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ پیامبر اکرم (ص) را الگوی همگان معرفی نموده است، کدام مورد به

سخنی از اهل بیت ایشان در مورد مهم‌ترین زمان برای آراستگی اشاره می‌کند؟

- ۱) خداوند آراستگی و زیبایی را دوست دارد و از نپرداختن به خود و خود را زولیده نشان دادن بدش می‌آید.
- ۲) دو رکعت نماز که با بوی خوش گزارده شود، بهتر از هفتاد رکعت نماز بدون بوی خوش است.
- ۳) خدای تعالی دوست دارد وقتی بنده‌اش به سوی دوستان خود می‌رود آماده و آراسته باشد.
- ۴) ناخن‌های خود را مقداری بلند بگذارید چون برای شما زیباتر است.

۲۱ اعلم بودن در شرایط مرجع تقلید به چه معناست و راه شناخت آن چگونه است؟

- ۱) در میان فقها از همه متخصص‌تر باشد. - در میان اهل علم آن چنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود و بداند که این فقیه واجد شرایط است.
- ۲) بتواند احکام دین را از نیازهای روز به دست آورد. - در میان اهل علم آن چنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود و بداند که این فقیه واجد شرایط است.
- ۳) در میان فقها از همه متخصص‌تر باشد. - با رجوع به رساله عملیه مجتهد و بررسی آن برای انسان اطمینان حاصل شود که نسبت به مجتهدین دیگر باتقوا تر است.
- ۴) بتواند احکام دین را از نیازهای روز به دست آورد. - با رجوع به رساله عملیه مجتهد و بررسی آن برای انسان اطمینان حاصل شود که نسبت به مجتهدین دیگر باتقوا تر است.

۲۲ کدام مورد، توانمندی عاطفی بالای زنان و قدرت جسمی بیشتر مردان را توضیح می‌دهند؟

- ۱) این تفاوت‌ها ناشی از ویژگی‌های انسانی است تا یک خانواده متعادل پدید آید.
- ۲) این تفاوت‌ها به جهت برعهده گرفتن وظایف مختلف است تا یک خانواده متعادل پدید آید.
- ۳) هدف واحدی که خداوند برای زن و مرد معین کرده است، سبب تفاوت در ویژگی‌های انسانی آن‌ها می‌شود.
- ۴) هدف واحدی که خداوند برای زن و مرد معین کرده است، ناشی از ویژگی مشترک و خصوصیت جسمی آن‌ها می‌باشد.

۲۳ از آیه شریفه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ...﴾ کدام مفهوم، دریافت می‌شود؟

- ۱) هر چیزی در این جهان، نشانگر نور خالق و پروردگار جهان است و روشنی بخش آسمان و زمین می‌باشد.
- ۲) شناخت ذات خداوند، معرفتی عمیق و والاست که در نگاه نخست مشکل، اما هدفی قابل دسترسی است.
- ۳) هر موجودی در حدّ خودش تجلی بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.
- ۴) خداوند نور هستی است و تمام موجودات در مرحله پیدایش وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او نورانی می‌شوند.

۲۳ **گزینه ۳** از آیه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...﴾: «خداوند نور آسمانها و زمین است.» استنباط می‌شود که تمام موجودات «وجود» خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است. به همین جهت هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی محسوب می‌شود. در واقع هر موجودی در حدّ خودش تجلی بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.

۲۴ **گزینه ۲** آیه شریفه ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾: «و اگر مردم شهرها ایمان آورده و تقوا پیشه می‌کردند، قطعاً برایشان برکاتی از آسمان و زمین می‌گشودیم ولی تکذیب کردند؛ پس آنان را گرفتار ساختیم به [کیفر] آنچه مرتکب می‌شدند.» ایمان و تقوای جمعی (اهل القری) سبب نزول برکات الهی می‌شود و عامل محرومیت‌های مردم، اعمال خود آن‌هاست. این آیه اشاره به تأثیر اعمال بر زندگی انسان دارد.

۲۵ **گزینه ۴** توبه نه تنها گناه را پاک می‌کند؛ بلکه اگر ایمان و عمل صالح نیز به دنبال آن بیاید، گناهان را به حسنات تبدیل می‌کند. با توجه به آیات قرآن کریم: «کسی که بازگردد و ایمان آورد و عمل صالح انجام دهد، خداوند گناهان آن را به حسنات تبدیل می‌کند؛ زیرا خداوند آمرزنده مهربان است.»

پاسخنامه کنکور تجربی ۹۹

۱ **گزینه ۳** انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعدادهای محدودی دارند، مجموعه‌ای فراوان از استعدادهای مادی و معنوی است، به همین دلیل به دنبال انتخاب هدف‌هایی می‌گردد که از طریق آن استعدادها گوناگون خویش را به کمال (اوج) برساند.

۲ **گزینه ۲** در آیه ۲۵ سوره محمد می‌خوانیم: «کسانی که بعد از روشن شدن هدایت برای آن‌ها، پشت به حق کردند، شیطان اعمال زشتشان را در نظرشان زینت داده و آنان را با آرزوهای طولانی فریفته است.»

۳ **گزینه ۲** در پاسخ کافران که می‌گویند: ﴿مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا﴾: «[کافران] گفتند: زندگی و حیاتی جز همین زندگی و حیات دنیایی ما نیست.» می‌توان از آیه شریفه: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ لَنَا لَا تَرْجِعُونَ﴾: «آیا گمان کرده‌اید که شما را بیهوده آفریدیم و به سوی ما بازگردانده نمی‌شوید»، بهره جست؛ زیرا بیان می‌کند که حیات انسان منحصر به حیات دنیوی نیست؛ بلکه حیات اخروی در این آیه به صورت استفهام انکاری بیان شده است.

۴ **گزینه ۱** در آیه ۱۰ سوره نساء می‌خوانیم: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَ سَيُضْلَوْنَ سَعِيرًا﴾: «کسانی که می‌خورند اموال یتیمان را از روی ظلم جز این نیست که آتشی در شکم خود فرومی‌برند و به زودی در آتشی فروزان درآیند.» لذا سرانجام آنان که اموال یتام را به ظلم می‌خورند آتش فروزانی است که در نهایت آنان را گرفتار می‌سازد.

۵ **گزینه ۴** ثمره رعایت دستور نبوی «حاسبوا قبل أن تحاسبوا»: «به حساب خود رسیدگی کنید قبل از اینکه به حساب شما برسند.» در حدیث علوی: «مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ وَقَفَّ عَلَىٰ عُيُوبِهِ أَحَاطَ بِذُنُوبِهِ وَاسْتَقَالَ الذُّنُوبَ وَأَصْلَحَ الْعُيُوبَ»: «هر کس به حساب خویش برسد، به عیب‌هایش آگاه می‌شود و به گناهانش احاطه پیدا می‌کند و گناهان را جبران می‌کند و عیب‌ها را اصلاح می‌کند.» اشاره شده است.

۱۵ **گزینه ۲** در اسلام، اخلاص شرط قبولی تمامی اعمال است که انسان به درگاه خداوند عرضه می‌دارد و موضوع اخلاص با توجه به کلیدواژه ﴿أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ﴾ در آیه شریفه ﴿قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَىٰ وَفُرَادَى...﴾: «(به بندگانی) بگو شما را فقط یک موعظه می‌کنم، [و آن] اینکه به صورت گروهی و فردی برای خدا (اخلاص) قیام کنید.» بیان شده است.

۱۶ **گزینه ۱** آیه شریفه ﴿ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَ أَنْتُمْ اللَّهُ لَيْسَ بِظَلَامٍ لِلْعَبِيدِ﴾: «این [عقوبت] به خاطر کردار پیشین شماست [و نیز به خاطر آن است که] خداوند هرگز به بندگان ستم نمی‌کند.» مؤید اختیار انسان است؛ یعنی عقوبت‌ها و مجازات براساس اعمال اختیاری خودمان است.

۱۷ **گزینه ۳** برای آشنایی با حلال و حرام در کسب و کار و تجارت باید با احکام تجارت آشنا شویم تا گرفتار کسب حرام نگردیم. حضرت علی (ع) در این باره می‌فرماید: «بَا مَعَشَرَ التُّجَّارِ الْفَقْهَةُ تَمَّ الْمَتَجَرُّ»: «ای گروه تاجران و بازرگانان! اول یادگیری مسائل شرعی تجارت، سپس تجارت کردن.»

۱۸ **گزینه ۴** علاوه بر پشیمانی از گناه باید مراحل تکمیلی توبه انجام شود. توبه یا همان پشیمانی از گناه آثار و نتایج دارد که در زندگی شخص توبه‌کننده، خود را نشان می‌دهد. از جمله: ۱- تلاش در جهت دور شدن از گناه ۲- جبران حقوق الهی و حقوق مردم.

۱۹ **گزینه ۳** هنگامی که مرگ انسان فرامی‌رسد، بیداری و هوشیاری حاصل می‌شود که این موضوع در عبارت قرآنی ﴿إِذَا جَاءَ أَحَدُهُم الْمَوْتُ...﴾: «آنگاه که مرگ یکی از آن‌ها فرارسد...» آمده است و انسان در آن هنگام قطعیت زندگی حقیقی را درک می‌کند: ﴿إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِیَ الْحَيَاوَاتِ﴾: «سرای آخرت، زندگی حقیقی است.»

۲۰ **گزینه ۲** با توجه به آیه شریفه ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾: «قطعاً برای شما در رسول خدا سرمشق نیکویی است.» شیوه رسول خدا(ص) و پیشوایان دیگر در آراستگی سبب شد که مسلمانان در اندک مدتی به آراسته‌ترین و پاکیزه‌ترین ملت‌ها تبدیل شوند و الگو و سرمشق ملت‌های دیگر قرار گیرند و آراستگی در هنگام و زمان عبادت از اهمیت بیشتری نسبت به سایر زمان‌ها برخوردار است و حدیث امام صادق (ع) که می‌فرماید: «دو رکعت نماز که با بوی خوش گزارده شود، بهتر از هفتاد رکعت نماز بدون بوی خوش است.» مربوط به آراستگی در زمان عبادت است.

۲۱ **گزینه ۱** اعلم بودن یعنی از میان فقها از همه عالم‌تر (متخصص‌تر) باشد و یکی از راه‌های شناخت فقیه واجد شرایط این است که یکی از فقیهان، در میان اهل علم آن چنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود و بداند که این فقیه، واجد شرایط است.

۲۲ **گزینه ۲** تفاوت‌های میان زن و مرد به جهت وظایف مختلفی است که خالق حکیم بر عهده هر یک از زن و شوهر نهاده است تا هر کدام از آن‌ها بتوانند در زندگی مشترک و خانوادگی نقش‌های خاصی را برعهده بگیرند و یک خانواده متعادل را پدید آورند. به طور مثال توانمندی عاطفی بالای زنان و قدرت جسمی بیشتر مردان برای آن است که زن با محبت مادری، فرزندان را رشد دهد و مرد با کار کردن نان‌آور خانواده باشد تا یک خانواده متعادل پدید آورند.



۱۲ **عزیمه ۲** از عبارت قرآنی ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ أَفَأَتَّخِذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ...﴾: «بگو پروردگار آسمان ها و زمین کیست؟ بگو خداست. بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته‌اید؟» می‌فهمیم که پرسش و پاسخ هر دو از جانب خداست و روشن می‌شود که مشرکان خالقیت خدا را قبول دارند ولی پرستش خدا و کمک خواستن از او و نفی شرک را نمی‌پذیرفتند.

۱۳ **عزیمه ۲** از نظر انسان موحد هیچ حادثه‌ای در عالم بی حکمت نیست؛ گرچه حکمت آن را نداند. از همین رو موحد واقعی همواره انسان امیدوار است که در مقابل سختی‌ها و مشکلات صبور و استوار است و آن‌ها را زمینۀ موفقیت‌های آینده قرار می‌دهد، باور دارد که دشواری‌های زندگی نشانه بی‌مهری خداوند نیست؛ بلکه بستری برای رشد و شکوفایی اوست. انسان موحد چون زندگی خود را براساس رضایت خداوند (اخلاص در بندگی خدا) تنظیم کرده و پیرو فرمان‌های اوست، شخصیتی ثابت و پایدار دارد و برخوردار از آرامش روحی است.

۱۴ **عزیمه ۱** این بیت حافظ شیرازی «برو این دام بر مرغی دگر نه / که عنقا را بلند است آشیانه» مربوط به «نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان» از ثمرات و میوه‌های درخت اخلاص است و مربوط به داستان حضرت یوسف (ع) است و با عبارت شریفه ﴿قَالَ رَبِّ النَّبِيُّ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونِي إِلَيْهِ﴾: «ای پروردگار من؛ برای من زندان دوست‌داشتنی‌تر است از آنچه مرا بدان می‌خوانند.» ارتباط دارد.

۱۵ **عزیمه ۳** مخلوقات جهان، از آن جهت که خدای متعال با علم خود، اندازه، حدود، ویژگی و موقعیت مکانی و زمانی آن‌ها را تعیین می‌کند، مقدر به تقدیر الهی هستند و نقشه جهان با همه موجودات و ریزه‌کاری‌ها و قانون‌هایش از آن خدا و از علم خداست. (تقدیر الهی)

۱۶ **عزیمه ۲** امیرالمؤمنین (ع) درباره سنت املاء و استدراج می‌فرماید: «چه بسا احسان پیاپی خدا کسی را گرفتار کند... و آیه شریفه: ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بآيَاتِنَا سَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ وَأَمَلَى لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ﴾: «و کسانی که آیات ما را تکذیب کردند به تدریج گرفتار عذابشان خواهیم کرد، در آن راه که نمی‌دانند، و به آن‌ها مهلت می‌دهم همانا تدبیر من استوار است.» درباره سنت املاء و استدراج است.

۱۷ **عزیمه ۴** اولین حیلۀ شیطان برای دور ساختن او از توبه، مأیوس کردن انسان از رحمت الهی، یعنی ابتدا انسان را با این وعده که «گناه کن و بعد توبه کن» به سوی گناه می‌کشاند و وقتی که او آلوده شد، از رحمت الهی مأیوسش می‌سازد و می‌گوید: «آب که از سرگذشت چه یک وجب، چه صد وجب» درحالی که قرآن کریم می‌فرماید: ﴿لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا﴾: «از رحمت الهی مأیوس نشوید، خداوند همه گناهان را می‌بخشد» آدمی هر قدر هم که بد باشد، اگر واقعاً توبه کند و نادم و پیشیمان شود، حتماً خداوند توبه‌اش را می‌پذیرد.

۱۸ **عزیمه ۱** اندیشه، بهار جوانی را بر طراوت و زیبایی می‌سازد، استعدادها را شکوفا می‌کند و امید به آینده‌ای زیباتر را نوید می‌بخشد، علاوه بر آن می‌تواند برترین عبادت‌ها باشد. پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَفِي قُدْرَتِهِ»: «برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست.»

۱۹ **عزیمه ۱** در جنگ بدر وقتی بزرگان لشکر کفار کشته شدند و سپاه اسلام پیروز شد، رسول خدا آن کشتگان را اینگونه مورد خطاب قرار داد: «آنچه پروردگارمان به ما وعده داده بود، حق یافتیم آیا شما نیز آنچه پروردگارتان وعده داده بود،

۶ **عزیمه ۳** چگونگی و نوع پوشش تا حدود زیادی تابع آداب و رسوم ملت‌ها و اقوام است. اسلام، ضمن پذیرش این تنوع و گوناگونی، مردان را موظف کرده است لباسی بپوشند که وقار و احترام آنان حفظ شود و با ارزش‌های اخلاقی جامعه هماهنگ باشد. بنابراین پوشیدن لباسی که آنان را نزد مردم انگشت‌نما کند یا وسیله جلب زنان نامحرم قرار گیرد، حرام است.

۷ **عزیمه ۴** انسان‌ها ویژگی فطری مشترک دارند مانند این موضوع که از سرمایه تفکر و قدرت اختیار برخوردارند و موضوع عادلانه بودن نظام هستی از برنامه‌های دین اسلام در عرصه ایمان است که خداوند به انسان ارزانی داشته است و مفهوم سفارش به حق، ویژگی کسانی است که دچار خسران نمی‌شوند: ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّضَعُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّضَعُوا بِالصَّبْرِ﴾: «سوگند به زمان، همانا [نوع] انسان در زیان است، مگر کسانی که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته انجام داده‌اند و به حق و صبر سفارش کرده‌اند.»

۸ **عزیمه ۳** تحدی و مبارزه طلبی قرآن این است که نهایت عجز و ناتوانی مخالفان اسلام را نشان دهد که آسان‌ترین راه برای غیرالهی نشان دادن اسلام و قرآن کریم آوردن سوره‌ای مشابه یکی از سوره‌های این کتاب الهی است که این موضوع در آیه شریفه ﴿أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ﴾: «آیا می‌گویند: او به دروغ آن [قرآن] را به خدا نسبت داده است؟ بگو: اگر می‌توانید یک سوره همانند آن را بیاورید.» بیان شده است.

۹ **عزیمه ۱** حدود سه سال از بعثت گذشته بود که این فرمان از جانب خداوند برای پیامبر آمد: ﴿وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾: «خویشان نزدیکت را انداز کن.» و پیامد این دستور این بود که پیامبر (ص) با آنان درباره اسلام سخن گفت و آنان را به دین اسلام فراخواند و از آنان برای ترویج و تبلیغ اسلام، کمک خواست؛ همه مهمانان سکوت کردند و جوابی ندادند جز امام علی (ع) که نوجوانی بیش نبود (۱۳ ساله) برخاست و ایشان گفت: «من یار و یاور تو خواهم بود، ای رسول خدا» و درخواست پیامبر سه بار مطرح شد و هر بار، همه سکوت کردند و تنها علی (ع) قاطعانه اعلام آمادگی و وفاداری کرد؛ پس از آن پیامبر (ص) دست آن حضرت را در دست گرفت، بیعت ایشان را پذیرفت و به مهمانان فرمود: «همانا این برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود.» و به این ترتیب حضرت علی (ع) را به عنوان جانشین خویش معرفی نمود.

۱۰ **عزیمه ۴** الف) انتخاب شیوه‌های درست مبارزه ← مربوط به مجاهده در راستای ولایت ظاهری است.

ج) تلاش برای برقراری عدالت ← مربوط به ویژگی سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبر جامعه است.

لذا موارد (ب) و (د) صحیح است.

۱۱ **عزیمه ۱** سخت‌گیری حاکمان بنی‌عباس نسبت به امام دهم و یازدهم تا حدی شدت یافته بود که آن بزرگواران را در محاصره کامل قرار داده بودند؛ زیرا آنان از اخباری (احادیثی) که از پیامبر اکرم (ص) و سایر امامان (ع) رسیده بود، مطلع بودند. پیامبر اکرم (ص) درباره دوازده جانشین خود با مردم سخن گفته بود (مانند حدیث جابر) و امام مهدی (عج) را به عنوان آخرین امام و قیام‌کننده علیه ظلم و برپاکننده عدل در جهان معرفی کرده بود. امیرالمؤمنین علی (ع) و سایر امامان نیز از آن حضرت و مأموریتی که از جانب خدا دارد، یاد کرده بودند. به همین دلیل حاکمان بنی‌عباس درصدد بودند مهدی موعود (عج) را به محض تولد به قتل برسانند.